

Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет документальних комунікацій та менеджменту
Кафедра документальних комунікацій і бібліотечної справи

Швецова-Водка Г. М.

**ПОТОЧНА ДЕРЖАВНА БІБЛІОГРАФІЯ
УКРАЇНИ**

Лекція для студентів спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»

Рівне — 2016

УДК 010 (075.8)

ББК 78.5 я73

Ш 35

Швецова-Водка Г. М. Поточна державна бібліографія України : лекція для студентів спеціальності 029 «Інформ., бібл. та архів. справа» / Г. М. Швецова-Водка ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. — Рівне : РДГУ, 2016. — 67 с.

Охарактеризовано сучасний стан одного з основних видів бібліографії: його призначення, завдання, організаційну структуру, теоретичні та методичні проблеми, систему бібліографічних посібників. Лекція призначається для вивчення курсу “Загальне бібліографознавство”.

Автор-укладач:

Швецова-Водка Г. М., доктор іст. наук, професор кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

Рецензенти:

Пасічник Людмила Петрівна, доцент кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи РДГУ, кандидат історичних наук, доцент;

Ярошук Валентина Петрівна, директор Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки, Заслужений працівник культури України, кандидат історичних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 24 травня 2016 р.)

© Швецова-Водка Галина Миколаївна, 2016

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Завдання та організація поточної державної бібліографії	5
2. З історії створення Книжкової палати України	8
3. Основні напрями діяльності Книжкової палати України	11
4. Система поточних державних бібліографічних посібників України	22
5. Облік текстових неперіодичних видань (книг та брошур)	27
6. Облік серіальних видань (періодичних та продовжуваних)	33
7. Облік нетекстових видань і творів друку	37
8. Облік текстових творів, надрукованих у періодичних виданнях (статей, рецензій)	47
9. Облік особливих видів документів	51
Питання для самоконтролю	62
Бібліографічний список	63

Передмова

Поточна державна бібліографія є одним із видів бібліографії, що виділяється за ознакою суспільного призначення. Знання стану цього виду бібліографії є основою бібліографічної підготовки фахівців бібліотечної справи. У курсі «Загальне бібліографознавство» студенти, які опановують спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для одержання ступеня бакалавра, вперше ознайомлюються з теоретико-методичними основами цього виду бібліографії і сучасним станом його розвитку в Україні. Подання відповідного матеріалу в друкованій лекції має допомогти студентам розширити обсяг знань з цієї теми, систематизувати їх, ознайомитися з сучасним станом підготовки та видання поточних державних бібліографічних посібників.

Лекція може бути корисною також при вивченні інших навчальних дисциплін, у тому числі для студентів спеціалізації «Документознавство та інформаційна діяльність».

1. Завдання та організація поточної державної бібліографії

Державна бібліографія — це бібліографія, призначенням якої є реєстрація всіх опублікованих на території держави документів, насамперед — творів друку. У міжнародному вжитку за цим видом бібліографії утвердився термін «національна», хоча він не зовсім точно відповідає трактуванню державної бібліографії. **Національна бібліографія** включає такі напрями: 1) облік усіх документів, виданих на території країни; 2) облік документів, виданих за межами країни національною мовою; 3) облік документів, авторами яких є представники цієї нації, виданих за межами країни будь-якою мовою; 4) облік документів, присвячених за змістом цій країні, незалежно від місця їх опублікування. Державна бібліографія збігається з першим напрямом національної бібліографії. Але в міжнародній практиці термін «національна бібліографія» вживається як синонім «державної бібліографії».

Поточна державна бібліографія інформує про нові документи, видані на території держави. У міжнародних угодах цей вид бібліографії одержав назву «поточної національної бібліографії».

Поточна державна бібліографія створює базу для всієї бібліографічної діяльності в країні, а також для міжнародного обміну бібліографічною інформацією, тому інколи її називають **базовою бібліографією**.

Завдання поточної державної бібліографії

1) *Облік усіх нових видань*, а також інших видів документів, що надаються в суспільне користування (депонованих). Завдяки цьому поточна державна бібліографія збирає відомості про розвиток науки, культури, виробництва та суспільного життя загалом, які відбиваються в документах. Поточна державна бібліографія — це своєрідний літопис життя суспільства; недаремно основні бібліографічні джерела поточної державної бібліографії у нас зветься «літописами».

Поточна державна бібліографія кожної країни є необхідною не тільки для своєї держави, але й для інших держав, для всього світу, тому що людство зацікавлене в досягненнях кожної країни. Все, що здобуло людство в своєму розвитку, повинно стати надбанням кожної людини; тільки таким чином можна уникнути зайвих витрат, скоординувати зусилля на шляху пізнання законів природи та поліпшення життя людини. У документах, виданих кожною країною, відбивається її внесок у всесвітню ноосферу.

Тому обов'язок кожної держави — організувати максимально повний облік документів, виданих на її території, за правилами, прийнятими міжнародними угодами, з метою обміну державними бібліографічними покажчиками між усіма країнами. Кінцева мета — створення системи «Всесвітнього (або «універсального») бібліографічного обліку», англійською мовою — Universal Bibliographic Control (UBC). Складовими частинами цієї системи повинні стати «національні інформаційні системи» — National information system (NATIS) — у кожній країні світу. Програма «Універсального бібліографічного обліку» реалізовувалася з 1973 по 2003 р.; у 1987 р. була об'єднана з міжнародною програмою MARC ((International MARC Programme) і отримала найменування «Універсальний бібліографічний облік і міжнародна програма MARC» (Universal Bibliographic Control and International MARC Core Programme — UBCIM).

2) Статистика національного книговидання

Поточна державна бібліографія є важливим джерелом статистичного обліку національного друку; джерелом, що показує розвиток книговидавничої справи, а через неї — науки, культури, художньої літератури та інших сфер суспільства.

Організація поточної державної бібліографії

Існують міжнародні угоди про вимоги до організації поточної державної бібліографії. Найкращим шляхом організації бібліографічного обліку вважається створення *державного бібліографічного агентства*, чи бібліографічного інституту, головним завданням якого є збирання та облік опублікованих у країні документів і подання відомостей про них у поточних державних бібліографічних посібниках. У нашій країні таким державним бібліографічним агентством (інститутом) є Книжкова палата України. Крім неї, облік окремих видів документів (стандартів, патентних документів, депонованих праць тощо) здійснюють інші установи.

Для того, щоб забезпечити повноту обліку всіх виданих документів, найкращим засобом є закон про *«обов'язковий примірник»*. *Обов'язковий примірник* документів — примірник різних видів тиражованих документів, який передає його виробник на безоплатній або платній основі юридичним особам, визначеним цим Законом. Суть його в тому, що державним законодавством установлюється обов'язок усіх видавництв подавати певну кількість примірників кожного видання в державне бібліографічне агентство для подальшого бібліографічного обліку, архівного зберігання одного примірника та передавання визначеної заздалегідь кількості примірників кожного видання в національні книгосховища — найбільші бібліотеки України. Тобто *обов'язковий примірник* є також засобом комплектування найбільших бібліотек. Закон України «Про обов'язковий примірник документів» був прийнятий 9 квітня 1999 р.; до того часу його замінювали інші офіційні державні документи, а пізніше він неодноразово переглядався та уточнювався. У законі визначено поняття «система обов'язкового примірника документів», як сукупність видів обов'язкових примірників документів, а також порядок їх доставляння, зберігання та використання.

Одна з проблем, які стоять перед поточною державною бібліографією — *визначення видів документів*, які повинні передаватися в національне бібліографічне агентство (Книжкову

палату) як обов'язковий примірник, тобто — визначення об'єкта обліку. Вже встановлено, що в «обов'язковий примірник» повинні входити всі видання (неперіодичні й серіальні; текстові й нетекстові, друковані й машинозчитувальні). Але існують різні вимоги щодо видань офіційних видавництв та різних установ (відомств), що займаються видавничою діяльністю з відомчою метою.

Особливе питання — облік видань недрукованих, тобто: аудіальних (грамзаписів, фоно-касет); аудіовізуальних (кінофільмів, відеокaset); візуальних (діафільмів, діапозитивів); машиночитних (компакт-дисків) та ін.

Крім того, ставиться завдання обліку так званих «неопублікованих» документів, які відображають результати наукових досліджень. У дійсності це — документи, які депонуються, тобто зберігаються в спеціальному центрі депонування. Депонування — це процес організованого зберігання чого-небудь. Депонування документів (монографій, наукових статей, інших праць) застосовують стосовно наукових робіт, які не призначені для широкого кола читачів, тому можуть не роздруковуватися, а зберігатися в 1—2 примірниках, призначених для використання.

До «неопублікованих» документів належать також звіти про науково-дослідні роботи та дослідно-конструкторські розробки (звіти про НДР та ДКР) і дисертації, подані до захисту для отримання наукового ступеня.

2. 3 історії створення Книжкової палати України

Вперше спеціальне державне бібліографічне агентство було створено в Україні 24 січня 1919 року під назвою «Головна Книжна Палата», у Києві, відповідно до Закону, ухваленому Радою Народних Міністрів і затвердженому Головою Директорії В. Винниченком. Ця Книжна Палата була названа Головною, тому що крім неї в Україні були створені ще дві Книжні Палати: у Вінниці та в Кам'янці-Подільському, які пізніше були підпорядковані Головній Книжній палаті в

Києві. А ще раніше, у 1917 р., існувала філія Російської книжкової палати в м. Катеринославі. У складі Головної Книжної Палати був створений Бібліографічний інститут, який повинен був безпосередньо займатися складанням поточних державних бібліографічних посібників і таким чином відображати всі твори друку, які з'явилися на території України.

Головна Книжна Палата у Києві почала свою працю в тяжких умовах громадянської війни, тому не спромоглася виконати в повному обсязі поставлені завдання. Нею було підготовлено та опубліковано «Список періодичних видань України за 1919 р.», а також деякі інструктивні матеріали на допомогу бібліографічній реєстрації: «Міжнародну децимальну класифікацію» (підготував Юр. Іванов-Меженко на підставі французького оригіналу та інтерпретації Б. С. Боднарського) та «Правила карткографії» (тобто бібліографічного опису на картках для бібліотечних каталогів) Ю. Ковалевського, також за французьким оригіналом. Пізніше Головну Книжну Палату було перетворено у Київський крайовий бібліографічний відділ Центрального бібліографічного відділу Всеукраїнського Державного видавництва (в 1921 р.), а 6 липня 1926 р. — в Український Науковий Інститут Книгознавства (УНІК), який існував до 1936 р.

У зв'язку із зміною столиці України (з 19 грудня 1919 р. по 24 червня 1934 р. столицею був Харків) виникає потреба в створенні нового центру бібліографічної роботи. Наприкінці 1920 р. у Всеукраїнському Державному Видавництві (Всевидавві) було створено Центральний бібліографічний відділ (ЦБВ). Згідно з «Положенням про Ц.Б.В.» його головним завданням була повна бібліографічна реєстрація та статистичний облік усіх видань, які випущені на території УРСР.

У 1922 р. Центральний бібліографічний відділ був перейменований в Українську книжкову палату. Згідно з постановою Ради народних комісарів УРСР від 27 червня 1922 р. Українська книжкова палата мала такі обов'язки:

- 1) Реєстрація всіх друкованих творів, виданих на території УРСР з 1917 р.

- 2) Збирання і зберігання зразків друкованої продукції УРСР (тобто створення архіва творів друку).
- 3) Одержання «обов'язкового примірника» від видавництва республіки та його розподіл по головних державних книгосховищах.
- 4) Видання бібліографічного бюлетеня «Літопис українського друку».

Цю постанову було покладено в основу дальшого розвитку діяльності Книжкової палати України та формування її функцій.

До 1989 р. Українська книжкова палата знаходилася у м. Харкові. Назва установи в деякі роки змінювалася: 1934—1938 рр. — Державний бібліографічний інститут; 1938—1974 рр. — Книжкова палата УРСР; 1974—1989 рр. — Книжкова палата УРСР імені Івана Федорова.

У 1989—1990 рр. Книжкова палата була переведена до Києва і 25 лютого 1992 р. одержала назву: Національне науково-виробниче об'єднання «Книжкова палата України». 25 березня 1996 р. було затверджено новий Статут Книжкової палати України, де вона визначалася як державна культурно-наукова установа, підпорядкована Міністерству інформації України. З 1999 р. Книжкова палата підпорядковується Державному комітету інформаційної політики України, а з 15 грудня 1999 р. — Державному комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення. Станом на 2016 рік має повне найменування — «Державна наукова установа “Книжкова палата України імені Івана Федорова”», скорочене — Книжкова палата України.

Зараз Книжкова палата України — державна наукова установа у сфері видавничої справи та інформаційної діяльності, яка заснована на загальнодержавній власності і перебуває у сфері управління Державного комітету телебачення і радіомовлення України.

Книжкова палата України має за мету забезпечення інтересів держави у нарощенні інтелектуального та інформаційного потенціалу, сприяння розвитку національної культури, науки, освіти, книговидавничої та бібліографічної

справи; повного статистичного обліку; комплектування й зберігання всієї друкованої продукції — документальної пам'яті України; проведення книгознавчих та бібліографознавчих досліджень; створення баз даних бібліографічної інформації; видання бібліографічних покажчиків і науково-аналітичних оглядів.

3. Основні напрями діяльності Книжкової палати України

Сучасний статус і основні напрями діяльності (функції) Книжкової палати України визначені у ст. 27 «Книжкова палата України» Закону України «Про видавничу справу» від 5 червня 1997 р. (зі змінами та доповненнями у наступні роки).

Головною функцією Книжкової палати України є **державна бібліографічна реєстрація** всіх видань, випущених в Україні. Це функція Центру національної бібліографії, що виконується на базі «обов'язкового примірника» всіх видань, опублікованих на території України.

Для виконання цієї функції Книжкова палата отримує та обробляє видання так званого **«обов'язкового примірника»**. На даний час завершено переведення на автоматизовані інформаційні технології усіх процесів опрацювання обов'язкових примірників документів. На жаль, не всі видавництва сумлінно виконують свій обов'язок надсилання примірника опублікованих видань у Книжкову палату. Невирішеним питанням для системи обов'язкового примірника документів залишається охоплення електронних видань, що надаються в режимі віддаленого доступу. Книжкова палата України прикладає багато зусиль для того, щоб забезпечити повноту надходження «обов'язкового примірника».

Бібліографічне інформування про видання, що вийшли в Україні, здійснюється шляхом видання поточних державних бібліографічних посібників (див. далі); розробки та експлуатації бібліографічних баз даних і мереж бібліографічної інформації.

Особливою функцією Книжкової палати України є створення, комплектування і збереження повного і

недоторканного фонду **Державного архіву друку** — головного сховища всіх видів видань, випущених в Україні з 1917 року. Архів формується на основі безоплатного обов'язкового примірника документів і є складовою національного інформаційного фонду України. Унікальний він ще й тому, що вміщує спецфонд, сформований упродовж 1917—1976 років із творів, вилучених із наукового обігу. 22 жовтня 2008 року розпорядженням Кабінету Міністрів України фонд Державного архіву друку віднесено до наукових об'єктів, що становлять національне надбання.

Останнім часом фонд Державного архіву друку поповнюється щорічно орієнтовно на 150 тис. примірників видань. Станом на 01.01.2016 року обсяг Державного архіву друку досяг понад 14 млн. од. (14 286 626), у тому числі книги і брошури склали 1 030 501, автореферати дисертацій — 69 701, газети — 10 699 458, журнали і бюлетені — 3 384 785, образотворчі видання — 89 465, текстові аркушеві видання — 1 953 016, нотні видання — 20 315 друк. од. Серед новітніх надходжень — електронні видання, 551 од.

Збереження та актуалізація цього інформаційного масиву є одним з основних завдань у діяльності Книжкової палати України. Вилучення видань з фонду та винесення їх за межі Книжкової палати України заборонено. Виняток може бути зроблено лише з метою експонування видань на тимчасових виставках. З метою збереження фонду доступ до нього суворо обмежено. Книжкова палата України надає безоплатні й платні послуги з використання документів фонду Державного архіву друку.

Важливою функцією Книжкової палати є забезпечення можливостей використання Державного архіву друку шляхом **створення каталогів і картотек** на Державний архів друку. Крім обов'язкових для бібліотек алфавітного та систематичного каталогів у Книжковій палаті створюються хронологічний, видавничий та інші каталоги.

Карткові каталоги на Державний архів друку

- Генеральний алфавітний 1917—2007 pp.
- Систематичний 1922—2007 pp.
- Хронологічний 1917—2007 pp.
- Видавничий 1922—2007 pp. (містить окремі картки з 1917 р.)
- Серійних видань 1922—2007 pp.
- Авторефератів дисертацій 1950—2007 pp.
- Спецфонду 1917—1976 pp.
- Аркушевих видань 1919—1929 pp.; 1997—2012 pp.
- Газетних видань 1917—1957 pp.; 1997—2011 pp.
- Журнальних видань 1917—2013 pp.

З 1996 р. розпочато створення автоматизованого банку даних «Національна бібліографія» про книги та брошури, видані з 1991 р., і газетні та журнальні статті — з 1996 р. На даний час створено електронні каталоги та електронні бази даних державної бібліографії.

Електронні каталоги

- книг та брошур 1917—1919 pp. та з 1991 р.
- книжкових видань на їдиш 1917—1931 pp.
- авторефератів дисертацій з 2006 р.
- нотних видань 1917—1922 pp. та з 2007 р.
- образотворчих і картографічних видань (спільний облік) 1917—1944 pp.
- образотворчих видань з 2007 р.
- картографічних видань з 2007 р.
- газетних видань 1917—1956 pp. та з 2006 р.
- журнальних видань 1917—1956 pp. та з 2006 р.
- аркушевих видань 1917—1920 pp.
- електронних видань з 2002 р.

Бази даних державної бібліографії

- «Літопис книг» з 2001 р.
- «Літопис авторефератів дисертацій» з 2001 р.
- «Літопис нотних видань» з 2003 р.
- «Літопис картографічних видань» з 2005 р.
- «Літопис образотворчих видань» з 2005 р.
- «Літопис газетних статей» з 2005 р.
- «Літопис журнальних статей» з 2003 р.
- «Літопис рецензій» з 2003 р.
- персональних бібліографічних посібників 1926—1930 рр.
- «Спецфонд Книжкової палати України» 1917—1921 рр.

Однією з функцій Книжкової палати України визначено **централізовану каталогізацію**, тобто підготовку та видання друкованих карток для бібліотечних каталогів і бібліографічних картотек на окремі видання та твори друку, надруковані у виданнях. Централізована каталогізація забезпечує єдність методики створення каталогів і картотек у бібліотеках; допомагає уникнути дублювання праці зі складання бібліографічних описів та систематизації творів друку в межах країни.

Функцію централізованої каталогізації Українська книжкова палата виконувала з 1927 р.: видавала спочатку тільки неанотовані картки на книги; з 1952 р. почала видавати друковані картки на журнальні та газетні статті і рецензії; з 1962 р. — на автореферати дисертацій. З 1949 р. видавалися також скорочені комплекти карток для окремих типів бібліотек (міських, сільських, дитячих). З 1992 р. видання друкованих карток було припинено і відновлено з 1997 р.

Результати цієї діяльності Книжкової палати України ми можемо бачити в карткових каталогах бібліотек, які відображають видання з кінця 20-х до кінця 90-х років ХХ ст. Пізніше фінансові умови діяльності Книжкової палати і українських бібліотек не дозволили продовжувати випуск друкованих карток. Крім того, тотальні зміни інформаційної технології як у Книжковій палаті, так і в бібліотеках України

поставили на порядок денний інше питання: забезпечення автоматизованої централізованої каталогізації, тобто подання інформації не в друкованому, а в електронному вигляді. Мрія всіх бібліографів: одноразове створення і введення бібліографічної інформації у загальну систему, яка б забезпечувала її багаторазове використання всіма споживачами.

На жаль, досягнення цієї мети виявилось дуже складним завданням. Цю проблему можна вирішити шляхом підготовки і надання бібліотекам бібліографічних записів в електронному вигляді у міжнародних комунікативних форматах, придатних для імпорту в їхні бази даних, тим самим усунувши дублювальні процеси, що мають місце в бібліотечній сфері. Але для цього треба об'єднати зусилля Книжкової палати і найбільших національних бібліотек України, розробити програми корпоративної взаємодії, подолати відомчу відособленість.

З головною функцією Книжкової палати — державною бібліографічною реєстрацією всіх видань, випущених в Україні, — тісно пов'язана функція **статистичного обліку** цих видань. Оскільки багато років серед видань переважали друковані, ця функція отримала назву «статистика друку».

Книжкова палата України — єдина в країні установа, яка здійснює статистичний облік видань, випущених на терені України. Аналіз друкованої продукції здійснюється Палатою у вигляді статистичних таблиць, у яких подаються відомості про кількість видань за різними ознаками (галуззю знання, типами літератури, видами видань, їх читацьким призначенням тощо). Ретроспективні відомості відображено у статистичних збірниках: «Печать Украинской ССР» (Харків, 1954), «Преса Української РСР, 1918—1957» (Харків, 1958), «Преса Української РСР, 1917—1966» (Харків, 1967) «Друк України (1991—1996 рр.)» (Київ, 1998) та ін.

Щорічно статистичні відомості про стан друку вміщувалися у видавничому бібліографічному покажчику «Книги видавництва України» (виходив з 1954 р. під різними назвами, в тому числі з 1983 р. під назвою «Друковані видання УРСР»; у 1990 р. це видання було припинено). Останнім часом працівники Книжкової палати України подають окремі

статистичні відомості про стан книговидання в Україні в статтях на сторінках журналу «Вісник Книжкової палати», у щорічниках «Друк України» (видається з 1997 року один раз на рік) та ін. Статистичний збірник «Друк України» містить основні показники, що характеризують видавничу діяльність в Україні за звітний період. Наводяться відомості про випуск книг і брошур за тематичними розділами та розділами цільового призначення. Подано інформацію за основними видами видавничої продукції.

Останнім часом на сайті Книжкової палати України регулярно виставляють статистичні дані про випуск друкованої видавничої продукції, у тому числі щорічні дані з 2005 по 2015 рік.

Книжкова палата також збирає та узагальнює адміністративні дані, які характеризують динаміку та тенденції у видавничій справі.

Як одна з функцій Книжкової палати розглядалося створення **ретроспективних державних бібліографічних покажчиків**. У зв'язку з тим, що Книжкова палата збирала Архів друку з 1917 р. і мала бібліографічні відомості про видання, які вийшли у світ тільки після її створення, вона повинна була готувати ретроспективні бібліографічні покажчики творів друку, виданих в Україні після 1917 р. У 60-ті—80-ті роки ХХ ст. були видані універсальні ретроспективні покажчики періодичних видань (газет, журналів) 1918—1980 рр. Докладніше про них будемо говорити в темі «Ретроспективна національна бібліографія». За часів незалежності видано науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Спецфонд Книжкової палати України (1917—1921 рр.)», що є важливою складовою системи ретроспективних посібників національної бібліографії.

Довідково-бібліографічне обслуговування (ДБО) Книжкова палата України здійснювала тільки за офіційними запитами організацій. Наприклад, з метою встановлення авторського гонорару видавництву потрібно знати, чи виходив цей твір у виданнях, скільки разів. Відповідь на таке запитання подає Книжкова палата.

На даний час Книжкова палата України здійснює ДБО користувачів на умовах безоплатних та платних послуг.

Безоплатні послуги надаються:

- згідно з Законом України «Про прокуратуру», ст. 8 «Обов'язковість виконання вимог прокурора», Книжкова палата надає статистичну та фактографічну інформацію, копії видань тощо на офіційні запити прокуратури або слідчих органів;
- згідно з Законом України «Про обов'язковий примірник документів», ст. 9 «Права виробників документів щодо направленою ними обов'язкового примірника документів», виробники мають право на безоплатне отримання фактографічних даних щодо документів, які зберігаються одержувачами документів, та їхнє тимчасове використання з виробничою метою.

До платних послуг входить підготовка довідок та самостійна робота користувачів з фондом:

- тематичні довідки (підготовка переліку документів, що відповідає тематичному запиту);
- фактографічні довідки (надання або підтвердження фактографічних (хронологічних, біографічних, статистичних) відомостей, що містяться у виданнях, зокрема відомостей щодо засновників періодичних видань колишнім працівникам редакцій друкованих ЗМІ на вимогу пенсійного фонду України);
- можливість самостійно працювати з фондом Державного архіву друку надається користувачам з науковою метою на підставі особистої заяви або листа від провідної наукової установи з письмовим дозволом директора Книжкової палати України та довідок від обласних бібліотек, Національної парламентської бібліотеки України, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського про відсутність затребуваних видань у їхніх фондах.

Книжкова палата України здійснює **науково-дослідну та науково-методичну роботу** в галузі соціальних комунікацій, зокрема видавничої справи, книгознавства та бібліографознавства.

Працівники Книжкової палати розробляють методичні правила, інструкції, вивчають і узагальнюють досвід практичної роботи із складання поточних державних бібліографічних посібників, організації та збереження Державного архіву друку, виступають із статтями і монографіями про роботу Книжкової палати. З серпня 1996 р. Книжкова палата України видає щомісячний науково-практичний журнал «Вісник Книжкової палати», який став справжньою всеукраїнською трибуною всіх фахівців книжкової справи.

З метою вдосконалення систематизації матеріалів у виданнях поточної державної бібліографії, а також на допомогу бібліотекам у впровадженні міжнародної Універсальної десятикової класифікації документів (УДК), Книжкова палата протягом 1998—1999 рр. здійснила переклад, наукове редагування, набір і верстку першого в країні Еталонного видання таблиць УДК українською мовою. Перше видання таблиць УДК українською мовою було випущено в двох книгах, друге україномовне видання УДК — у восьми книгах, зі змінами та доповненнями за 1997—2006 роки. Видано також електронне видання «Універсальна десяткова класифікація (УДК)» на CD-ROM у форматі PDF. У подальшому інформування користувачів про зміни в УДК відбувається за допомогою випуску видань «Універсальна десяткова класифікація (УДК). Зміни та доповнення». Розроблено «Методичні рекомендації з підготовки та оформлення видання “Універсальна десяткова класифікація (УДК). Зміни та доповнення”», які встановлюють основні правила опрацювання та оформлення змін і доповнень до україномовних таблиць УДК.

Для організації та пошуку інформації, здійснення наукових досліджень, а також як демонстраційний матеріал для вивчення системи УДК, Книжковою палатою України розроблено скорочений варіант УДК українською мовою, розміщений на веб-сайті УДК, створеному Книжковою палатою України: <http://www.udcc.org/udccsummary/php/index.php?lang=uk&pr=Y>.

З огляду на використання в бібліотеках України двох основних класифікаційних систем — Універсальна десяткова класифікація (УДК) і Бібліотечно-бібліографічна класифікація

(ББК), випущено «Таблицю відповідності скорочених варіантів УДК і ББК». «Таблиця відповідності...» налічує понад 800 основних класифікаційних рубрик, відібраних із систем УДК і ББК.

Для систематизації книг, брошур, авторефератів дисертацій, образотворчих видань, статей із серіальних видань та збірників у виданнях поточної державної бібліографії розроблено «Таблиці класифікації. Розташування бібліографічних записів у бібліографічних покажчиках на основі Універсальної десятикової класифікації». Для розробників і користувачів УДК, а також фахівців, які вивчають класифікаційні системи, видано «Короткий тлумачний словник термінів з УДК», який уміщує 125 термінологічних статей.

Велике значення має науково-аналітична робота, яку проводить Книжкова палата щодо **підготовки державних стандартів** у галузі книжкової справи та аналізу проектів державних і міждержавних стандартів, розроблених іншими установами та організаціями.

Останнім часом Книжкова палата України підготувала такі національні стандарти України:

ДСТУ 3814:2013. Інформація та документація. Видання. Міжнародна стандартна нумерація книг (ISO 2108:2005, NEQ). — На заміну ДСТУ 3814—98; чинний від 2014—01—01;

ДСТУ 4515:2006. Інформація та документація. Видання. Міжнародна стандартна нумерація серіальних видань (ISO 3297:1998, NEQ). — Вперше (зі скасуванням ГОСТ 7.56—89) ; чинний від 2007—07—01;

ДСТУ 7343:2013. Інформація та документація. Видання. Міжнародна стандартна нумерація нотних видань (ISO 10957:2009, NEQ). — Вперше ; чинний від 2014—01—01.

ДСТУ 4861:2007. Інформація та документація. Видання. Вихідні відомості (ISO 8:1977, NEQ; ISO 1086:1991, NEQ; ISO 7275:1985, NEQ). — Вперше (зі скасуванням ГОСТ 7.4—86, ГОСТ ЭД 1 7.4—90); чинний від 2009—01—01.

ДСТУ 7157:2010. Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості. — Вперше ; чинний від 2010—07—01.

ДСТУ 7152:2010. Інформація та документація. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. — Зі скасуванням ГОСТ 7.5—88 ; чинний від 2010—10—01.

ДСТУ 7342:2013. Інформація та документація. Видавнича анотація. Правила складання та подання у виданнях. — Вперше ; чинний від 2014—01—01.

ДСТУ 3582:2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). — На заміну ДСТУ 3582—97 ; чинний від 2014—01—01;

ДСТУ 3017:2015. Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. — На заміну ДСТУ 3017—95 ; чинний від 2016—07—01

та інші.

Наступна функція Книжкової палати України — участь у **міжнародній співпраці** в галузі видавничої справи, книгознавства та бібліографознавства.

Книжкова палата України входить до Асоціації книжкових палат країн СНД, директор Книжкової палати України є членом Ради директорів книжкових палат країн СНД. У рамках цієї діяльності у 2013 р. випущено статистичний збірник «Печать стран СНГ», у який увійшли адміністративні дані випуску видавничої продукції семи країн СНД, у тому числі України.

Книжкова палата України виконує функції національного агентства міжнародної стандартної нумерації книг (ISBN) на підставі Угоди про співробітництво з Міжнародним агентством ISBN (Німеччина, Берлін), підписаної 13.01.1996, та нотних видань (ISMN) на підставі Контракту про впровадження в Україні системи Міжнародної стандартної нумерації нотних видань, підписаної з Міжнародним агентством ISMN (Німеччина, Берлін) у 1998 р. У межах своєї компетенції вона здійснює впровадження систем ISBN та ISMN на території України; контроль за правильністю їх функціонування; надання ідентифікаторів видавців у системах ISBN та ISMN, а також

відповідних Міжнародних стандартних номерів книг і Міжнародних стандартних номерів нотних видань; підготовку інструктивно-методичних документів; консультування з означених питань.

Книжкова палата ставить за мету розвиток стандартизації й міжнародної стандартної нумерації видань з урахуванням стандартів Міжнародної організації зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO), рекомендацій міжнародних центрів зі стандартної нумерації друкованих та електронних видань для обслуговування комунікацій, а також рекомендацій Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA) для бібліографічних форматів і правил; налагодження співробітництва з міжнародними статистичними організаціями та статистичними службами інших країн з питань статистичної методології та практики, а також з метою обміну досвідом та інформацією.

З 1997 р. Книжкова палата України співпрацює з Консорціумом Універсальної десяткової класифікації (Нідерланди, Гаага) і згідно з ліцензійною угодою здійснює переклад, науково-термінологічне редагування, видання та впровадження в Україні Універсальної десяткової класифікації українською мовою. Скорочені таблиці УДК українською мовою, розроблені Книжковою палатою України, розміщені на сайті Консорціуму УДК у складі 51-мовного інтернаціонального електронного ресурсу.

Книжкова палата України є організатором та учасником різних міжнародних конференцій і виставок.

Книжкова палата України проводить також певну роботу з видавничо-книготорговельної та науково-допоміжної бібліографії, про що йдеться в наступних розділах навчального посібника.

4. Система поточних державних бібліографічних посібників України

Система поточних державних бібліографічних посібників України формувалася поступово. Спочатку видавався один покажчик — «Літопис українського друку» (з 1924 року). У 30-ті роки з'явилися «Літопис друку УРСР. Рецензії», «Літопис друку УРСР. Журнальні статті», «Літопис друку УРСР. Газетні статті», «Літопис друку УРСР. Твори образотворчого мистецтва». У 50-ті роки відокремився «Літопис музичної літератури», з'явився країнознавчий бібліографічний покажчик «Українська РСР у виданнях республік Радянського Союзу». У 70-ті роки почав виходити «Літопис періодичних видань».

У 90-ті роки, в зв'язку з організаційними змінами в Книжковій палаті, деякі видання тимчасово було припинено. У 1996—1997 рр. їх випуск відновлюється, а також створюється новий державний бібліографічний посібник «Літопис картографічних видань». У 90-і роки припинилося видання країнознавчого бібліографічного покажчика «Українська РСР у пресі СРСР і зарубіжних соціалістичних країн», що виходив у 1956—1989 рр., та «Літопису періодичних видань». З 1999 р. від «Літопису книг» відокремився «Літопис авторефератів дисертацій».

Взагалі поточні державні бібліографічні посібники повинні створювати систему, тобто кожний окремий бібліографічний посібник має посідати точно визначене місце, бути пов'язаним з іншими поточними державними бібліографічними посібниками методичними рішеннями, доповнювати один одного.

Систему поточних державних бібліографічних посібників визначають по-різному, залежно від ознаки поділу на підсистеми (див. таблицю 1.1. «Способи диференціації системи поточних державних бібліографічних посібників»).

Таблиця 1.1.

**Способи диференціації системи
поточних державних бібліографічних посібників**

Ознака поділу	Підсистеми поточного державного бібліографічного обліку
А. Черговість та завдання бібліографічного обліку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Первинний облік 2. Аналітичний облік 3. Кумулятивний облік
Б. Зовнішні особливості відображених документів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Показчики видань 2. Показчики матеріалів, опублікованих у виданнях 3. Показчики видань та матеріалів, опублікованих у виданнях
В. Види видань і творів друку, відображених у державних бібліографічних посібниках	<ol style="list-style-type: none"> 1. Облік текстових неперіодичних видань (книг та брошур) 2. Облік серіальних видань (періодичних та продовжуваних) 3. Облік нетекстових видань і творів друку 4. Облік текстових творів, надрукованих у періодичних виданнях (статей, рецензій) 5. Облік бібліографічних посібників 6. Облік неопублікованих документів та ін.

Перший підхід: за ознакою черговості та завдань бібліографічного обліку розрізняють такі групи ДБП: 1) первинний облік; 2) аналітичний облік (тобто облік частин документів, які в цілому вже обліковані); 3) кумулятивний облік (від лат. *simulation* — нагромадження, концентрація) — об'єднання відомостей про документи, поданих у первинному чи аналітичному обліку (об'єднуються дані за один — п'ять років, опубліковані раніше певними частинами).

Другий підхід: за зовнішніми особливостями відображених документів розрізняють: 1) покажчики видань; 2) покажчики матеріалів, опублікованих у виданнях; 3) покажчики видань і матеріалів, опублікованих у виданнях.

Третій підхід: за видами видань і творів друку, відображених у державних бібліографічних посібниках. Відокремлення підсистем у цьому випадку залежить від визначення видів видань і творів друку, що є об'єктами бібліографічного обліку. Наприклад: 1) облік книг та брошур, тобто текстових неперіодичних видань; 2) облік серіальних видань (журналів, газет, продовжуваних збірників, бюлетенів тощо); 3) облік нетекстових видань і творів друку (образотворчих, нотних, картографічних); 4) облік текстових творів, надрукованих у періодичних виданнях (журнальних та газетних статей, рецензій); 5) облік бібліографічних посібників; 6) облік інших видів видань.

Поточні державні бібліографічні посібники створюють систему, якщо вони додержуються єдиної, науково розробленої **методики бібліографування:**

- 1) **Бібліографічне виявлення** здійснюється на базі системи обов'язкового примірника.
- 2) **Бібліографічний відбір** проводиться за спеціально розробленими інструкціями (головним чином, за формальними ознаками — видом видання, його обсягом, тиражем тощо).
- 3) **Бібліографічна характеристика** являє собою, в основному, бібліографічний опис за стандартизованими на міжнародному рівні правилами. Дуже рідко застосовуються анотації (коли назва твору не розкриває його змісту). Вони переважно включаються в бібліографічний опис у квадратних дужках.
- 4) **Бібліографічне групування** залежить від виду видань, що обліковуються. Текстові видання групуються систематично, за галузями знань, за певною схемою класифікації.
- 5) **Розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики** в основному алфавітне, але воно

також залежить від виду видань.

- б) Вибір **допоміжних показників** залежить від виду видань і способу групування в ДБП, але частіше за все застосовуються іменний, географічний та предметний показники.

Поточні державні бібліографічні посібники повинні виходити з певною **періодичністю**, що забезпечує регулярність обліку та оперативність надання бібліографічної інформації. З метою підвищення оперативності в сучасних умовах застосовують автоматизовані системи обробки інформації (АСОІ), які можуть використовуватися при підготовці державних бібліографічних посібників як у традиційній, друкованій формі, так і в нетрадиційній, машиночитній.

Характеристика будь-якого державного бібліографічного посібника складається з таких відомостей:

1. Назва поточного державного бібліографічного посібника (та її зміни в минулому).
2. Рік його заснування.
3. Періодичність.
4. Види видань, що обліковуються.
5. Типи літератури, що обліковуються.
6. Особливості бібліографічної характеристики.
7. Спосіб бібліографічного групування. При систематичному групуванні — яка схема класифікації документів застосовується.
8. Спосіб розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики.
9. Які є допоміжні показники, де вони знаходяться (в кожному номері чи в окремому виданні), які відомості вміщують.

Всі ці дані необхідні для того, щоб найкращим чином використовувати поточні державні бібліографічні посібники при бібліографічному пошуку.

Розглянемо систему поточних державних бібліографічних посібників України за видами видань та творів друку, відображених у бібліографічних посібниках (див. таблицю 1.2 «Система поточних державних бібліографічних посібників України»).

Таблиця 1.2.

**Система поточних державних
бібліографічних посібників України**

№ під- сис- теми	Назва підсистеми поточного державного бібліографічного обліку	Назва поточного державного бібліографічного покажчика України
1	Облік текстових неперіодичних видань (книг та брошур)	«Літопис книг» (1924—) «Літопис авторефератів дисертацій» (1999—)
2	Облік серіальних видань (періодичних та продовжуваних)	«Літопис періодичних видань» (1973—1989, 1996—) «Друковані та електронні засоби масової інформації України» (1998—)
3	Облік нетекстових видань і творів друку	«Літопис образотворчих видань» (1937—1941, 1954—1992, 1996—) «Літопис нот» (1954—1990, 1996—) «Літопис картографічних видань» (1996—)
4	Облік текстових творів, надрукованих у періодичних виданнях (статей, рецензій)	«Літопис журнальних статей» (1936—) «Літопис газетних статей» (1937—) «Літопис рецензій» (1935— 1990, 1996—)

5. Облік текстових неперіодичних видань (книг та брошур)

Облік текстових неперіодичних видань (умовно: облік книг) є основою поточної державної бібліографії. Саме він дає можливість стежити за станом книговидання, а отже й за розвитком науки, культури, суспільних відносин, народного господарства тощо в країні. Бібліографічні відомості з поточного державного бібліографічного покажчика є надійною, об'єктивною, достовірною базою книгознавчих та наукознавчих досліджень. Вони також забезпечують потреби вчасного інформування фахівців різних галузей знань про найновіші дослідження та опублікований досвід роботи, про навчальну літературу і публікації творів художньої літератури, літератури для дітей тощо. Все це свідчить про широке цільове та читацьке призначення поточних державних бібліографічних посібників, про їх цінність для науки, культури, виробництва, освіти та інших галузей діяльності.

Облік основної частини текстових неперіодичних видань (книг та брошур) здійснюється в «Літописі книг», що видається з 1924 р., спочатку під назвою «Літопис українського друку». Періодичність з 2008 р. — два рази на місяць. Обліковує книги та брошури, видані на території України, всіх видів і типів: офіційні, наукові, науково-популярні, масово-політичні, практично-виробничі, навчальні, довідкові, інформаційні, релігійні, літературно-художні, видання для дозвілля, для дітей та юнацтва. Вміщує інформацію про видання, що вийшли накладом 100 і більше примірників, крім наукових, літературно-художніх і видань для дітей та юнацтва, які відображаються незалежно від накладу.

Бібліографічний відбір книг та брошур для відображення в «Літописі книг» здійснюється за інструкцією, розробленою Книжковою палатою України імені Івана Федорова.

Бібліографічний запис містить:

- порядковий номер запису;
- заголовок бібліографічного запису;
- бібліографічний опис;

- номер державної реєстрації, за яким видання зареєстровано в Книжковій палаті України (подається у прямих дужках після бібліографічного опису);
- індекси Універсальної десяткової, Бібліотечно-бібліографічної класифікацій та авторський знак (розташовуються в правому нижньому кутку бібліографічного запису).

Нумерація бібліографічних записів суцільна впродовж року.

Бібліографічна характеристика в «Літописі книг» — це бібліографічний опис згідно з дійсним державним стандартом, у даний час — за національним стандартом ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис: загальні вимоги та правила складання». У 1992—1993 рр. всі видання описували українською мовою, а мова видання вказувалася в примітках; з 1994 р. всі видання описуються мовою оригіналу.

Слова та словосполучення скорочуються згідно з ДСТУ 3582—97 «Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила», ГОСТ 7.12—93 «Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила» та ДСТУ 7093:2009 «Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами (ГОСТ 7.11—2004 (ИСО 832:1994), MOD; ISO 832:1994, MOD)».

Приклад бібліографічного запису в «Літописі книг» (2012, № 24)

19705. **Ростоцька М. Є.** Англійська мова : підруч. для 1-го кл. загальноосвіт. навч. закл. з поглибл. вивч. англ. мови / Марія Ростоцька, Оксана Карп'юк. — Тернопіль : Астон, 2012. — 159 с. : іл. ; 25 см. — Назва паліт. англ. — 10 000 пр. — ISBN 978-966-308-437-4 (у паліт.). — [2012-09569]

УДК 811.111(075.2)

ББК 81.2Англ-9

Р78

Бібліографічне групування в «Літопису книг» — систематичне, відповідно до таблиць «Розташування бібліографічних записів у державних бібліографічних покажчиках на основі Універсальної десятикової класифікації» (Київ, 2010). До 1992 р. книги та брошури були згруповані у 50 основних розділах згідно з «Єдиною схемою класифікації літератури у видавництвах, книжковій торгівлі та державній бібліографії»; з 1993 р. групування здійснюється за УДК (від 0 розділу до 94-го). У кожному розділі є підрозділи та рубрики відповідно до їх змісту. Якщо певне видання може бути відображено в різних розділах, його опис подається в одному, а в іншому застосовують посилання до відповідного номеру запису.

ТАБЛИЦЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИДАНЬ У «ЛІТОПИСІ КНИГ»

- 0 Загальний відділ
- 00 Загальні питання науки та культури
- 01 Бібліографія і бібліографічні посібники. Каталоги
- 02 Бібліотечна справа. Бібліотекознавство
- 030 Довідкові видання загального типу. Енциклопедії, словники тощо
- 050 Серіальні видання. Періодика
- 06 Організації загального типу
- 070 Газети. Преса. Журналістика
- 08 Видання змішаного змісту. Збірники
- 087.5 Публікації для молоді
- 09 Рукописи. Раритети і рідкісні книги
- 1 Філософія. Психологія
- 2 Релігія. Теологія (богослов'я)
- 3 Суспільні науки
- 30 Теорія, методологія та методи суспільних наук в цілому. Соціографія
- 31 Демографія. Соціологія. Статистика
- 32 Політика
- 33 Економіка. Економічні науки
- 34 Право. Юриспруденція

35 Державне адміністративне управління. Військова справа
36 Забезпечення духовних та матеріальних життєвих потреб
37 Освіта. Виховання. Навчання. Дозвілля
39 Етнологія. Етнографія. Звичаї. Традиції. Спосіб життя.
Фольклор
5 Математика та природничі науки
502/504 Наука про навколишнє середовище. Енвіронментологія.
Екологія
51 Математика
52 Астрономія. Астрофізика. Космічні дослідження. Геодезія
53 Фізика
54 Хімія. Кристалографія. Мінералогія
55 Геологія. Науки про Землю
56 Палеонтологія
57 Біологічні науки загалом
58 Ботаніка
59 Зоологія
6 Прикладні науки. Медицина. Техніка
60 Біотехнологія
61 Медичні науки
62 Машинобудування. Техніка загалом
63 Сільське господарство. Лісове господарство. Мисливство.
Рибне господарство
64 Домоведення. Домашнє господарство. Комунальне
господарство. Служба побуту
65 Організація та управління підприємствами зв'язку,
транспорту, торгівлі, поліграфії. Бухгалтерська справа,
рахівництво. Зв'язок з громадськістю
66 Хімічна технологія. Хімічна промисловість і споріднені
галузі
67/68 Різні галузі промисловості та ремесла. Легка
промисловість загалом
69 Будівельна промисловість. Будівельні матеріали. Будівельно-
монтажні роботи
7 Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт
8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство
80 Загальні питання лінгвістики та літератури. Філологія

81 Лінгвістика. Мовознавство. Мови
82 Художня література. Літературознавство
9 Географія. Біографії. Історія
902/904 Археологія. Передісторія. Археологічні пам'ятки
908 Красзнавство
91 Географія. Географічні дослідження Землі й окремих країн
929 Біографічні та подібні дослідження
93/94 Історія

Розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики в «Літописі книг» алфавітне (за прізвищами авторів та назвами видань).

У кожному номері «Літопису книг» є допоміжні покажчики: 1) мовний (перелік мов (крім української), якими надруковані книги); 2) іменний (авторів, укладачів, коментаторів, редакторів, перекладачів, ілюстраторів та інших осіб, які брали участь у створенні видань, та персоналій, тобто осіб, яким присвячено зміст документів; останні прізвища подано в круглих дужках); 3) предметний (до якого не ввійшли художні твори); 4) покажчик назв (для видань, що описані під назвою); 5) географічний (у якому географічні рубрики мають предметні підрубрики). В останньому номері за рік вміщується «Покажчик серій, випуски яких зареєстровані в «Літописі книг» за ... рік».

До 1998 р. в окремий розділ виділялися автореферати дисертацій, у якому були підрозділи, що визначалися за особливою схемою класифікації: за групами наук (філософські, історичні, економічні, юридичні, фізико-математичні, хімічні, біологічні, технічні, сільськогосподарські, медичні, педагогічні, філологічні, мистецтвознавство), а всередині кожного підрозділу застосовували поділki: «На ступінь доктора наук», «На ступінь кандидата наук». З 1999 р. облік авторефератів дисертацій здійснюється в окремому виданні — «Літописі авторефератів дисертацій».

«Літопис авторефератів дисертацій» — державний бібліографічний покажчик, призначений для поточного

інформування про автореферати дисертацій, що захищаються в наукових і вищих навчальних закладах України на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук. Видається з 1999 р. Відображає автореферати дисертацій незалежно від їхнього обсягу, тиражу та способу друку. Виходить щоквартально.

Бібліографічний запис містить:

- порядковий номер запису;
- заголовок бібліографічного запису;
- бібліографічний опис;
- номер державної реєстрації, за яким видання зареєстровано в Книжковій палаті України (подано в прямих дужках після бібліографічного опису);
- індекс Універсальної десятикової класифікації (розташовано в правому нижньому кутку бібліографічного запису).

Нумерація бібліографічних записів у «Літописі авторефератів дисертацій» суцільна впродовж року.

Бібліографічний опис здійснено згідно з дійсним державним стандартом ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». Скорочення слів та словосполучень у бібліографічних описах — за відповідними стандартами.

Приклад бібліографічного запису в «Літописі авторефератів дисертацій» (2012, № 4)

8089. **Скрипник В. В.** Вчені-сходознавці в науковому та громадському житті Одеси (XIX — початок XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : [спец.] 07.00.02 "Всесвіт. історія" / Скрипник Віктор Володимирович ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. — Миколаїв, 2011. — 18 с. — Бібліогр.: с. 15—16 (11 назв) та в підрядк. прим. — 120 пр. — [2011-4102 А]

УДК 001(477.74-25)"18/19"(092)

Бібліографічні записи згруповано відповідно до таблиць «Розташування бібліографічних записів у державних бібліографічних покажчиках на основі Універсальної десятикової класифікації» (Київ, 2010). Усередині кожного розділу записи згруповано за рубриками «На ступінь доктора наук» і «На ступінь кандидата наук», а всередині рубрик розташовано за алфавітною послідовністю прізвищ авторів.

У кожному номері літопису подано допоміжні покажчики: іменний та географічний. В іменному покажчику вміщено прізвища авторів, а також осіб, котрим присвячено зміст авторефератів (персоналії). Авторів з однаковими прізвищами та ініціалами об'єднано в одній рубриці. Номери, віднесені до персоналій, подано в круглих дужках. Географічний покажчик містить найменування географічних об'єктів, розглянутих у авторефератах дисертацій, та предметні підрубрики, що розкривають їх зміст.

6. Облік серіальних видань (періодичних та продовжуваних)

Здійснювався в «Літописі періодичних видань», що виходив з 1973 до 1989 р. щорічно. У 1997 р. було зроблено спробу відновити це видання, але ненадовго.

Види видань, що обліковувалися в «Літописі періодичних видань»: журнали; продовжувані видання; бюлетені; газети та інші. Не обліковувалися колгоспні газети, інформаційні видання нижче республіканського рівня, програми радіо та телебачення.

Бібліографічний опис здійснювався за державним стандартом і правилами опису періодичних видань.

Бібліографічне групування на першому рівні — за видами видань. Основні розділи: 1. Журнали, бюлетені, “праці” та збірники; 2. Газети. Усередині першого розділу групування систематичне, за спеціальною схемою, згідно з галузями знань. Усередині другого розділу групування топографічне, за адміністративно-територіальним поділом, та за видами газет (багатотиражні, транспортні тощо).

Допоміжні покажчики:

- 1) Алфавітний покажчик назв журналів та видань, що продовжуються;
- 2) Алфавітний покажчик назв газет;
- 3) Покажчик колективів (видавничих організацій та установ);
- 4) Алфавітний топографічний покажчик газет.

У 1997 р. був виданий «Літопис періодичних видань, 1996», частина 1 [Журнали, збірники, бюлетені]. Групування здійснено за розділами УДК. Довідковий апарат включає допоміжні покажчики: «Алфавітний покажчик назв журналів», «Алфавітний покажчик видавничих установ та організацій» та ін.

Одночасно («станом на червень 1997 року») Книжковою палатою України був виданий довідник «**Друковані періодичні видання України**», укладений Міністерством інформації України. Він відобразив газети, журнали і бюлетені, засновниками яких є органи представницької та виконавчої влади в центрі й на місцях: Верховна Рада та Кабінет Міністрів України, обласні, міські та районні ради народних депутатів та ін. Відзначалося, що «ці видання відіграють важливу роль у забезпеченні конституційного права громадян на отримання різноманітної інформації».

Відомості про видання тут подано в табличній формі, з графами: назва друкованого видання; засновник (співзасновник); періодичність; тираж; обсяг; кількість штатних працівників; дата реєстрації; головний редактор, телефон, факс редакції. Основні розділи: «Видання Верховної Ради та Кабінету Міністрів України» і «Видання місцевої сфери поширення». В останньому виділяються підрозділи відповідно до адміністративно-територіального поділу України.

У 1998 р. Книжкова палата України і Відділ координації діяльності регіональних та обласних комітетів інформації Міністерства інформації України видали довідник «**Друковані та електронні засоби масової інформації України**» у 3-х частинах: Частина 1. Газети; Частина 2. Журнали; Частина 3. Радіо, телебачення.

Джерелами складання довідника стали відомості про реєстрацію відповідних засобів масової інформації в Міністерстві інформації України, комітетах інформації обласних державних адміністрацій, Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя, з додатковим використанням бази даних Книжкової палати України.

Відомості, що подаються в довіднику, ширші за бібліографічний опис, тому що тут вказують головного редактора, адресу і телефон редакції. Але, з іншого боку, тут не вказуються відомості про кількість номерів періодичного видання, що вийшли. Взагалі невідомо, чи дійсно існує зареєстроване видання. Такий підхід пояснюється тим, що «обов'язкові примірники деяких видань не надходять до Книжкової палати»².

У першій частині довідника — «Газети» — назви газет і бюлетенів газетного типу згруповано за адміністративно-територіальним устроєм, за алфавітом назв областей і Автономної республіки Крим. У середині кожної області назви газет також подано за алфавітом. Довідковий апарат посібника включає загальний алфавітний покажчик назв усіх видань газетного типу.

У другій частині довідника — «Журнали» — всі видання (журнали, бюлетені журнального типу і продовжувані видання) розміщено за алфавітом назв. Допоміжних покажчиків немає.

Третя частина довідника — «Радіо, телебачення» — вміщує дані про відповідні засоби інформації, що включають такі показники: обсяг мовлення, мова, засновник, керівник, телефон, факс.

Далі цей довідник виходив у двох частинах (газети та журнали) під назвою «**Друковані засоби масової інформації України**». Вийшли три випуски: у 2003, 2005 і 2006 рр.

Цей довідник має певну довідкову цінність з погляду інформування про випуск періодичних друкованих видань, однак він не може замінити собою «Літопис періодичних видань». За необхідності можна було б доповнити бібліографічні описи видань в «Літописі ...» відомостями про редакторів та адреси редакції. Повний бібліографічний опис

видань і поєднання різноманітних способів групування в основному тексті бібліографічного посібника і в допоміжних покажчиках, як правило, дають найповнішу картину випуску періодичних видань. Тому за умови відсутності щорічного поточного державного бібліографічного покажчика «Літопису періодичних видань» бажано готувати кумулятивні покажчики за 4—5 років (наприклад, 1997—2000, 2001—2005, 2006—2010, 2011—2015 рр. і так далі).

Станом на 2016 рік Книжкова палата України розміщує на власному сайті в рубриці «Інформаційна діяльність» (<http://www.ukrbook.net/zmi.html>) відомості про серіальні видання за назвою «Друковані засоби масової інформації України». Тут відображаються газетні видання (газети та бюлетені газетного типу) і журнальні видання (журнали, продовжувані збірники, бюлетені), а також календарі книжкового типу, що видані на території України впродовж 2014—2016 років та обов'язкові примірники яких надійшли в Книжкову палату України.

Відомості про кожне видання містять тільки його назву.

Інформацію про видання згруповано в розділи за територіальною ознакою — місцем видання, що розміщені за українсько-російським алфавітом назв областей та міста Києва. Назва кожного територіального розділу є гіпертекстовою, тобто за нею здійснюється перехід до підрозділів.

Усередині кожного територіального розділу виділено два підрозділи: «Газети» і «Журнали», назви яких теж є гіпертекстовими. У кожному з підрозділів назви видань розташовано за алфавітом.

У такому вигляді інформацію про серіальні видання не можна назвати бібліографічною, оскільки дані про кожне видання далекі від необхідної повноти. Але певну довідкову цінність вони мають і можуть бути основою для подальшого розширення і уточнення та опублікування у вигляді бібліографічного видання.

7. Облік нетекстових видань і творів друку

До нетекстових видань належать образотворчі, нотні та картографічні.

«Літопис образотворчих видань» з'явився у 1937 р. під назвою «Літопис друку УРСР. Твори образотворчого мистецтва» (виходив до 1941 р.); потім з 1954 р. змінив назву на «Літопис образотворчого мистецтва»; з 1968 р. назва — «Літопис друкованих творів образотворчого мистецтва»; з 1978 р. має сучасну назву. Виходив двічі на рік; з 1987 до 1992 р. — щоквартально, в 1996 р. — один раз на рік, з 1997 р. — 2 рази на рік, з 2005 р. — один раз на рік.

Обліковує образотворчі плакати, портрети, художні репродукції, образотворчі листівки, альбоми, книжки-картинки для дітей, комікси, табель-календарі та інші образотворчі видання. У кількох номерах у спеціальному розділі подавалася інформація про ілюстративний матеріал із журналів та періодичних збірників.

Бібліографічні записи містять:

- порядковий номер запису;
- заголовок бібліографічного запису;
- бібліографічний опис;
- номер державної реєстрації, під яким видання зареєстроване в Книжковій палаті України (зазначено в прямих дужках після бібліографічного опису);
- відомості про зміст альбомів з образотворчого мистецтва.

Бібліографічний опис і скорочення слів та словосполучень здійснено згідно з чинними державними стандартами України. В описах комплектних видань і альбомів у примітках розкривається їх зміст.

**Приклад бібліографічного запису
в «Літописі образотворчих видань» (2014)**

79. **Британский музей** : [альбом / гл. ред. А. Барагамян ; текст Т. Акимова]. — Киев : Комсомол. правда — Украина, 2012. — 95 с. : цв. ил. ; 31x23 см. — (Великие музеи мира, ISBN 978-966-2492-81-1 : в 30 т. ; т. 15). — 7 000 экз. — ISBN 978-966-2492-96-5 (в пер.). — [2012-0394 О]

Из содерж.: репродукции: 63—76. Собрание графики и гравюр: Дюрер А. (1471—1528). Голова мертвого Христа, 1503 ; Рыцарь, Смерть и Дьявол, 1513. — Леонардо да Винчи (1452—1519). Лист с набросками военных машин, ок. 1487. — Рафаэль Санти (1483—1520). Обнаженный человек с поднятыми руками, ок. 1511—1512. — Микеланджело Буонарроти (1475—1564). Портрет Андреа Кваратези, ок. 1532. — Гольбейн Г. (мл.) (1497/1498—1543). Портрет англичанки, 1535. — Рубенс П. П. (1577—1640). Портрет Изабеллы Брант, ок. 1621. — Пуссен Н. (1594—1665). Автопортрет, ок. 1630. — Рембрандт Х. Р. ван (1606—1669). Раковина, 1650. — Рейсдал Я. ван (1628/1629—1682). Вид Алкмар от Гроде Керк, ок. 1660. — Ватто А. (1684—1721). Флейтист и две женщины, 1717. — Гейнсборо Т. (1727—1788). Дама с розой, 1763. — Блейк У. (1757—1827). Танец Альбиона, ок. 1796.

В изд. также: 7—34. Искусство Древнего Востока ; 35—50. Искусство Древней Греции и Древнего Рима ; 51—62. Искусство Западной Европы ; 77—95. Искусство Азии, Америки и Африки.

Бібліографічне групування здійснюється за видами видань, відповідно до «Схеми класифікації образотворчих видань», розробленої фахівцями Книжкової палати України. У межах розділів «Образотворчі плакати» та «Альбоми» бібліографічні записи згруповано відповідно до таблиць «Розташування бібліографічних записів у бібліографічних покажчиках на основі Універсальної десяткової класифікації» (Київ, 2014).

СХЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ ОБРАЗОТВОРЧИХ ВИДАНЬ

1 ОБРАЗОТВОРЧІ ПЛАКАТИ

- 1.1 Громадсько-політичні плакати. Агітплакати
- 1.2 Інструктивно-методичні та навчальні плакати. Плакати з техніки безпеки. Наочні посібники
- 1.3 Інформаційно-рекламні плакати
- 1.4 Плакати для дітей
- 1.5 Лубочні видання
- 1.6 Буклети

2 ПОРТРЕТИ

3 ХУДОЖНІ РЕПРОДУКЦІЇ

4 ЕСТАМПИ

5 ОБРАЗОТВОРЧІ ЛИСТІВКИ

- 5.1 Громадсько-політичні
- 5.2 Портрети
- 5.3 Репродукції творів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва
- 5.4 Листівки з видами міст і музеїв
- 5.5 Ілюстрації до літературних творів
- 5.6 Листівки для дітей
- 5.7 Вітальні листівки
- 5.8 Листівки іншої тематики

6 АЛЬБОМИ

7 ОБРАЗОТВОРЧІ КАЛЕНДАРІ

- 7.1 Табелі-календарі
- 7.2 Настінні календарі
- 7.3 Календарі книжкового типу

8 КНИЖКИ-КАРТИНКИ ДЛЯ ДІТЕЙ

- 8.1 Навчальні книжки
- 8.2 Книжки-іграшки
- 8.3 Книжки-розмальовки

9 КОМІКСИ

10 КНИЖКОВІ ВИДАННЯ З ПИТАНЬ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У «Літописі образотворчих видань» подано такі допоміжні покажчики: іменний (художники, ілюстратори, фотографи, укладачі, редактори, автори текстів, персоналії); покажчик назв альбомів і комплектів листівок; покажчик музеїв, в яких зберігаються твори мистецтва, розміщені в образотворчих альбомах і відображені в «Літописі образотворчих видань»; покажчик серій.

“**Літопис нот**” з’явився у 1954 р. під назвою “Літопис музичної літератури”, з 1970 р. має сучасну назву. З 1987 р. виходив щоквартально до 1990 р., з 1996 р. виходить 1 раз на рік. Містить інформацію про окремо видані музичні і музично-сценічні видання, збірники музично-фольклорних записів, навчальних і навчально-методичних нотних видань, а також видання книжного типу: літературно-музичні композиції та інсценівки, музичні ігри та інші видання, в яких літературний текст органічно пов’язаний з музичним текстом. У деяких випусках обліковувалися також музичні твори, опубліковані в масових, літературно-художніх і дитячих журналах, загальнодержавних та обласних газетах.

Бібліографічний запис складається з: порядкового номера; заголовка бібліографічного запису; бібліографічного опису; номера державної реєстрації, під яким видання зареєстровано в Книжковій палаті України.

Бібліографічний опис здійснено згідно з чинними державними стандартами України, зокрема заголовок — за прізвищем композитора. Бібліографічний опис збірників супроводжується розкриттям змісту (переліком музичних творів, ноти яких надруковані). Крім назв пісень вказують перші слова, з яких починається пісня.

Приклад бібліографічного запису в «Літописі нот» (2010)

12. **Ізотов В. М.** Ой три шляхи широкії... : пісні на сл. Т. Шевченка : для міш., чол. та жін. хору / В. М. Ізотов. — Тернопіль : Навч. кн. — Богдан, 2010. — 34, [1] с. ; 29 см. — ISNM 979-0-707509-98-2. — [2010-073 Н].

Зміст: Ой три шляхи широкії : "... докупі зійшлися..." ; Було колись : "... — в Україні..." ; Ой у полі могила ; Тополя : "По діброві вітер вис..." ; Тече вода : "... з-під явора..." ; У перетику ходила ; Якби знала : "Полюбила чорнобрива козака дівчина..." ; Перебендя : "... старий, сліпий..." ; Садок вишневий коло хати ; Закувала зозуленька ; Світає, край неба палає ; Сонце заходить : "... гори чорніють..." ; Ой гоп таки так.

Бібліографічні записи згруповано згідно зі схемою класифікації нотних видань за видами музики (вокальна, інструментальна, вокально-симфонічна, сценічна) і засобами виконання (хор, оркестр тощо), розробленою Книжковою палатою України.

СХЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ НОТНИХ ВИДАНЬ

1. ВИДАННЯ ТВОРІВ МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ
2. ВИДАННЯ ТВОРІВ ВОКАЛЬНОЇ МУЗИКИ
 - 2.1. Хори без інструментального супроводу
 - 2.1.1. Одноголосні, дво- та триголосні хори
 - 2.1.2. Чотириголосні та багатоголосні хори. Хорові партитури
 - 2.1.3. Хори з опер та оперет
 - 2.2. Хори з інструментальним супроводом
 - 2.2.1. Одноголосні, дво- та триголосні хори
 - 2.2.2. Чотириголосні та багатоголосні хори. Хорові партитури
 - 2.2.3. Хори з опер та оперет
 - 2.3. Вокальні ансамблі
 - 2.3.1. Дуети, тріо, квартети та інші вокальні ансамблі
 - 2.3.2. Ансамблі з опер та оперет
 - 2.4. Спів соло
 - 2.4.1. Пісні та романси. Концертні арії
 - 2.4.2. Сцени та арії з опер та оперет
 - 2.5. Збірники творів для хорового, ансамблевого та сольного співу із супроводом і без нього
 - 2.6. Навчальні видання для співу. Вокалізи
 - 2.7. Збірники творів для дитячого співу. Шкільні хори. Пісні для дітей

3. ВИДАННЯ ТВОРІВ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ МУЗИКИ

3.1. Твори для оркестру

3.1.1. Симфонічний оркестр

3.1.1.1. Симфонії, сюїти та інші твори циклічної форми

3.1.1.2. Концерти та інші твори для солістів з оркестром (партитури)

3.1.1.3. Симфонічні поеми, картини, увертюри, фантазії, рапсодії

3.1.1.4. Марші, танці, оркестровки пісень та інші твори для симфонічного оркестру

3.1.2. Струнний оркестр. Камерний оркестр

3.1.3. Духовий оркестр

3.1.4. Оркестр народних інструментів

3.1.5. Джаз-оркестр

3.1.6. Оркестр змішаного складу. Естрадний оркестр

3.2. Твори для інструментального ансамблю

3.2.1. Фортепіанний ансамбль (два та більше фортепіано, фортепіано в 4 руки і т. д.)

3.2.2. Ансамблі смичкових інструментів з фортепіано

3.2.3. Ансамблі смичкових інструментів без фортепіано

3.2.4. Ансамблі духових інструментів з фортепіано

3.2.5. Ансамблі духових інструментів без фортепіано

3.2.6. Ансамблі смичкових і духових інструментів з фортепіано та без фортепіано

3.2.7. Ансамблі народних інструментів

3.2.8. Ансамблі змішаного складу. Естрадні ансамблі

3.2.9. Навчальні та інструктивні видання для інструментального ансамблю

3.3. Твори для інструментів соло

3.3.1. Клавішні інструменти

3.3.1.1. Фортепіано

3.3.1.2. Орган, фісгармонія

3.3.1.3. Гармоніка, баян, акордеон

3.3.1.4. Інші клавішні інструменти

3.3.1.5. Навчальні та інструктивні видання для клавішних інструментів

3.3.2. Смичкові інструменти

3.3.2.1. Скрипка

- 3.3.2.2. Альт
- 3.3.2.3. Віолончель
- 3.3.2.4. Контрабас
- 3.3.2.5. Інші смичкові інструменти
- 3.3.2.6. Навчальні та інструктивні видання для смичкових інструментів
- 3.3.3. Щипкові інструменти
 - 3.3.3.1. Арфа
 - 3.3.3.2. Гітара
 - 3.3.3.3. Мандоліна
 - 3.3.3.4. Бандура
 - 3.3.3.5. Домра
 - 3.3.3.6. Інші щипкові інструменти
 - 3.3.3.7. Навчальні та інструктивні видання для щипкових інструментів
- 3.3.4. Духові інструменти
 - 3.3.4.1. Дерев'яні
 - 3.3.4.2. Мідні
 - 3.3.4.3. Навчальні та інструктивні видання для духових інструментів
- 3.3.5. Ударні інструменти
- 3.4. Збірники творів для різних оркестрів, інструментальних ансамблів та інструментів соло
- 4. ЗМІШАНІ ЗБІРНИКИ ТВОРІВ ВОКАЛЬНОЇ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ МУЗИКИ
- 5. ВИДАННЯ ТВОРІВ ВОКАЛЬНО-СИМФОНІЧНОЇ ТА СЦЕНІЧНОЇ МУЗИКИ
 - 5.1. Ораторії, симфонії-кантати та інші вокально-симфонічні твори
 - 5.2. Опери та музичні драми
 - 5.3. Оперети та музичні комедії
 - 5.4. Балети та хореографічні постановки
 - 5.5. Музика до вистав, кінофільмів, літературних і радіокомпозицій
 - 5.6. Дитячі опери, інсценівки та хореографічні постановки. Музика до шкільних вистав і радіопостановок
- 6. ЗІБРАННЯ ТВОРІВ

7. НАВЧАЛЬНІ НОТНІ ВИДАННЯ З МУЗИЧНО-ІСТОРИЧНИХ І ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН. СОЛЬФЕДЖІО ТА ДИКТАНТИ

В окремий розділ групувалися ноти з журналів і газет.

«Літопис нот» містить такі допоміжні покажчики: іменний (композиторів, авторів текстів і персоналій), назв збірників, назв вокальних творів, перших слів тексту вокальних творів. Коли у випуску відображено публікації з журналів і газет, подається «покажчик видань, у яких уміщено ноти».

З 1997 р. видається “Літопис картографічних видань”. Виходить раз на рік. Містить бібліографічні відомості про окремо видані карти, плани, схеми, атласи, а також назви додаткових карт, схем, планів, аерофото- та космічних знімків, опублікованих в окремих картах.

Бібліографічні записи містять:

- порядковий номер запису;
- бібліографічний опис;
- номер державної реєстрації, під яким видання зареєстроване в Книжковій палаті України (зазначено в прямих дужках після бібліографічного опису).

Бібліографічний опис здійснюється за чинними державними стандартами. Застосовуються скорочення слів, передбачені стандартами, а також спеціальні скорочення слів та словосполучень. Відомості про зміст окремо виданих атласів та нестандартних карт, а також назви додаткових карт, планів, схем, аерофото- та космічних знімків подано після номера державної реєстрації картографічного видання. Деякі описи супроводжуються анотаціями, що характеризують зміст карти.

Приклад бібліографічного запису в «Літописі картографічних видань» (2014)

33. **Україна.** Карта залізниць / [уклад. та підгот. до друку ДНВП "Картографія" ; ред. І. В. Копилова]. — 1 : 750 000, в 1 см 7,5 км. — Київ : ДНВП "Картографія", 2013. — 1 к. (2 арк.) :

кольор., текст, табл. ; 135х98 см. — 500 пр. — ISBN 978-617-670-252-8. — [2013-246 К]

Території залізниць та їхні назви. Залізниці: багатоколійні, двоколійні, одноколійні, вузькоколійні, електрифіковані, на зарубіжній території. Залізничні станції: пасажирські, які входять до складу залізничних вузлів, вузлові стикові, внутрішні, лінійні. Тарифні відстані між вузловими та лінійними станціями в км. Пункти пропуску на державному кордоні: назви, відстані від прикордонної залізничної станції до державного кордону в км. Морські: залізничні поромні переправи та відстані в км. Морські рейси та відстані в км. Морські та річкові: порти, включені в залізничне сполучення. Станції перевалки вантажів із залізничного на морський та річковий транспорт і навпаки. Автомобільні шляхи: державні, інші. Кордони та межі: держав, 10 Автономної Республіки Крим, областей. Населені пункти: міста, селища, села. Таблиці: Залізничні пункти пропуску на державному кордоні ; Відстані по залізницях між адміністративними центрами України

Бібліографічні записи згруповано за видами картографічних видань згідно зі «Схемою класифікації картографічних видань», розробленою фахівцями Книжкової палати України на основі Універсальної десяткової класифікації (УДК) (Київ, 2008) з урахуванням змісту й територіального охоплення.

Головні розділи: “912.43 Карти” та “912.44 Атласи”. Вони поділяються на підрозділи за змістовно-територіальною ознакою (відповідно до того, яка територія відображена на карті).

У першому розділі (912.43 КАРТИ) виділяють підрозділи:

912.43:524](100) Зорі. Зоряні системи. Зоряне небо

912.43(100) Земна куля

912.43(4/9) Країни та місцевості сучасного світу

912.43(4/5) Євразія

912.43(4) Європа. Країни Європи

912.43(477) Україна (з підрозділами відповідно до адміністративного поділу)

912.43(5) Азія

912.43(6) Африка
912.43(7) Північна та Центральна Америка
912.43(8) Південна Америка
912.43(9) Країни та регіони південної частини Тихого океану та Австралії. Арктичні та антарктичні області
912.43:93/94 Історичні карти

У *другому розділі* (912.44 АТЛАСИ) також виділяють відповідні підрозділи:

912.44:524](100) Зорі. Зоряні системи. Зоряне небо
912.44(100) Земна куля
912.44(4/9) Країни та місцевості сучасного світу
912.44(4/5) Євразія
912.44(4) Європа. Країни Європи
912.44(477) Україна (з підрозділами відповідно до адміністративного поділу)
912.44(5) Азія
912.44(6) Африка
912.44(7) Північна та Центральна Америка
912.44(8) Південна Америка
912.44(9) Країни та регіони південної частини Тихого океану та Австралії. Арктичні та антарктичні області
912.44:93/94 Історичні атласи

У «Літописі картографічних видань» подано такі допоміжні покажчики: іменний покажчик, що містить прізвища осіб, згадуваних у бібліографічному описі видань (авторів, укладачів, редакторів, картографів, художників, авторів пояснювальних текстів); географічний покажчик, що подає назви географічних об'єктів основних і додаткових карт, а також карт, які є складовими атласів; предметно-тематичний покажчик, який містить назви рубрик, що розкривають зміст основних та додаткових карт і карт, що входять до атласів; покажчик назв карт і атласів, який вміщує назви основних і додаткових карт; покажчик серійних видань.

8. Облік текстових творів, надрукованих у періодичних виданнях (статей, рецензій)

“Літопис журнальних статей” видається з 1936 р.; виходить двічі на місяць.

Обліковує статті та інші публікації з усіх галузей знань і твори художньої літератури, надруковані в журналах та продовжуваних виданнях. Відбір журналів, збірників та матеріалів з них здійснюється на основі відповідної інструкції, розробленої Книжковою палатою України.

Бібліографічний запис уміщує:

- порядковий номер запису;
- заголовок бібліографічного запису;
- бібліографічний опис.

Бібліографічні описи іноді включають короткі пояснювальні анотації в прямих дужках. Назви журналів не скорочуються. В описах матеріалів конференцій, добірок поезій чи оповідань подається перелік їх змісту за назвами або першими словами творів.

Приклад бібліографічного запису в «Літописі журнальних статей» (2013, № 24)

21612. **Мушкетик Ю.** П'ять оповідань / Юрій Мушкетик // Березіль. — 2013. — № 7/8. — С. 7—28. — Зміст: Лілея ; Коли вони прилетять ; Чи то любив? та ін.

Бібліографічне групування в «Літописі журнальних статей» — систематичне, за тією ж схемою, що й в “Літописі книг”.

Довідковий апарат складається з таких допоміжних покажчиків:

Іменний — відображає прізвища авторів статей, а також осіб, яким присвячено статті (персоналії). При прізвищах авторів зазначено номери записів, за якими подано статті. Однакові прізвища та ініціали авторів об'єднуються в одному записі незалежно від тематики їх творів. Номери, що відносяться

до прізвищ осіб, відображених за ознакою персоналії (про цих осіб), подано в круглих дужках.

Географічний — містить назви фізико-географічних та економіко-географічних об'єктів державного й адміністративно-територіального значення, про які йдеться в текстах статей. У межах географічних рубрик за алфавітом розміщуються тематичні підрубрики.

Список журналів і збірників, аналітичну бібліографічну інформацію з яких уміщено в «Літопису журнальних статей» в даному номері.

Зведений «Список журналів і збірників, аналітичну бібліографічну інформацію з яких уміщено до «Літопису журнальних статей» № 1—24 за ... рік», подається в № 24.

“Літопис газетних статей” видається з 1937 р., виходив двічі на місяць, з 1994 р. — щомісяця, з 1996 р. — 2 рази на місяць. З 2016 р. виходить щоквартально.

Інформує про статті, офіційні документи, інші газетні публікації з усіх галузей знань та твори художньої літератури, опубліковані в загальнодержавних, обласних і деяких міських газетах, які виходять в Україні українською та російською мовами. Ця інформація дає можливість слідкувати за подіями суспільно-політичного і культурного життя в Україні і за кордоном, а також стежити за змінами в українському законодавстві.

Нумерація бібліографічних записів суцільна впродовж року.

Бібліографічний запис містить:

- порядковий номер запису;
- заголовок бібліографічного запису;
- бібліографічний опис.

Бібліографічний опис здійснюється згідно з чинними державними стандартами щодо опису і скорочення слів та словосполучень, часто включає короткі пояснювальні анотації в прямих дужках.

Приклад бібліографічного запису в «Літописі газетних статей» (2016, № 1)

36. Карпюк Г. У храмів книги немає "даху" : [про сіл. б-ки] / Геннадій Карпюк // Час Київщини. — 2016. — 19 лют. (№ 7). — С. 10.

Бібліографічне групування — систематичне, за таблицями «Розташування бібліографічних записів у державних бібліографічних покажчиках на основі Універсальної десятикової класифікації» (Київ, 2010), тобто за тією ж схемою, що в «Літописі книг» і в «Літописі журнальних статей». В середині галузевих розділів застосовуються тимчасові тематичні рубрики для відображення матеріалів, що присвячені важливим подіям політичного, економічного і культурного життя, ювілеям окремих осіб, організацій тощо.

Допоміжні покажчики: іменний та географічний, як і в «Літописі журнальних статей».

Іменний — відображає прізвища авторів статей, а також осіб, яким присвячено статті (персоналії). При прізвищах авторів зазначено номери бібліографічних записів, під якими подано статті. Номери бібліографічних записів при прізвищах, відображених за ознакою персоналії, подано в круглих дужках. Однакові прізвища та ініціали авторів об'єднано в одному записі незалежно від тематики їхніх творів.

Географічний — містить назви географічних об'єктів, що згадуються в бібліографічних записах. Під назвою географічних об'єктів добирається матеріал, що характеризує цей об'єкт у фізико-географічному, історичному, політичному, культурному аспектах.

У кожному номері подається також «Список газет, матеріали з яких уміщено в «Літопис газетних статей» №...».

«Літопис рецензій» видається з 1935 р., у тому числі з 1936 по 1990 рр. щомісячно, з 1996 р. один раз на рік.

Обліковує рецензії, надруковані в журналах, продовжуваних збірниках, газетах України; у тому числі

рецензії на книги незалежно від місця їх видання (в Україні чи за кордоном) та мови.

Відбір критичних матеріалів обмежується: критичні статті та огляди з аналізом кількох видань відображаються в державних бібліографічних покажчиках «Літопис журнальних статей» і «Літопис газетних статей»; інформацію про рецензії з масових і молодіжних журналів, журналів для дітей в «Літопис рецензій» не включено.

Бібліографічний опис рецензій складається з двох частин: перша — опис рецензованого твору чи видання, друга — опис рецензії. Основою бібліографічного запису є рецензований твір, тому одна рецензія може бути розписана в декількох записах, якщо в ній йдеться про різні твори; і навпаки, в одному запису можуть бути вказані декілька рецензій на один і той самий твір.

При наявності кількох рецензій на одне і те саме видання, відомості про них розташовано за алфавітом прізвищ рецензентів або назв рецензій (якщо прізвище рецензента не вказано).

Приклад бібліографічного запису в «Літописі рецензій» (2014)

13. **Воскобойнікова-Гузєва О.** Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія / Олена Воскобойнікова- Гузєва. — Київ : Академперіодика, 2014. — 359, [1] с.

Гранчак Т. "Стратегічний" погляд на майбутнє бібліотечного розвитку / Тетяна Гранчак // Вісник Книжкової палати. — 2014. — № 6. — С. 13—14.

Шемаєва Г. Новий імпульс розвитку вітчизняного бібліотекознавства / Ганна Шемаєва // Бібліотечний вісник. — 2014. — № 3. — С. 50—51.

Бібліографічне групування систематичне, за тією ж схемою, що в літописах книг, журнальних і газетних статей — відповідно до таблиць «Розташування бібліографічних записів у державних бібліографічних покажчиках на основі Універсальної десяткової класифікації» (Київ, 2014).

У кожному номері «Літопису рецензій» подано допоміжні покажчики: іменний покажчик авторів і редакторів рецензованих видань; іменний покажчик авторів рецензій; покажчик назв рецензованих видань; список періодичних видань, рецензії з яких уміщено в покажчику.

9. Облік особливих видів документів

Окремим завданням поточної державної бібліографії є облік таких особливих видів документів, як стандарти, патентні документи, депоновані рукописи, дисертації, звіти про науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Все це — документи, які, як правило, не надходять у систему широкого розповсюдження; доступ до них забезпечується спеціальними центрами системи науково-технічної інформації.

Нормативні документи зі стандартизації (НДС) — стандарти, технічні умови, класифікатори тощо — умовно можна разом називати **“стандартами”**. При надходженні таких документів до Книжкової палати вони відображаються в “Літописі книг” поруч з іншими текстовими неперіодичними виданнями. Але для організації найкращого використання стандартів цього недостатньо. Потрібні окремі покажчики стандартів, що враховують особливості документів цього виду і умов їх використання.

В Україні облік стандартів та інших видів НДС здійснює декілька спеціально визначених центрів Національної системи науково-технічної інформації (НСНТІ). Кількість таких центрів, їх назви, їх співвідношення одне з одним неодноразово змінювалися, що ускладнює організацію бібліографічного інформування.

Облік стандартів за 1992—1995 роки здійснював **Державний комітет України по стандартизації, метрології та сертифікації (Держстандарт України)**, зокрема створений у 1992 р. і підпорядкований Держстандарту України **Український науково-дослідний інститут стандартизації, сертифікації та**

інформатики (УкрНДІССІ), До 1995 р. видавався покажчик **“Державні стандарти України (за станом на 1 січня ... р.)”**. З 1995 р. видається **“Каталог нормативних документів”** (1 раз на рік), який відображає державні стандарти, затверджені Держстандартом України (ДСТУ); державні стандарти в галузі будівництва та будівельних матеріалів, затверджені Держбудом України (ДСТУ Б); державні стандарти, через які впроваджено стандарти Міжнародної організації з стандартизації (ДСТУ ISO) та Міжнародної електротехнічної комісії (ДСТУ ІЕС); міждержавні стандарти (ГОСТ; ГОСТ ІСО); республіканські стандарти колишньої УРСР (РСТ УРСР), що не втратили свого значення; керівні нормативні документи (КНД) Держстандарту; державні класифікатори (ДК); галузеві стандарти України (ГСТУ). Крім того, дається перелік міждержавних нормативних документів, чинність яких скасовано на території України у зв'язку з затвердженням державних стандартів України, а також перелік чинних міждержавних стандартів.

Інформація щодо введення в дію чи скасування державних і міждержавних нормативних документів на протязі року надається в **інформаційних покажчиках “Стандарти” Держстандарту України та “Переліку нормативних документів у галузі будівництва, що діють на території України”**, що видається Держбудом України. Щомісячник **“Стандарти: Інформаційний покажчик”** містить: перелік затверджених державних стандартів України; перелік державних стандартів України, в які внесено зміни і поправки; перелік міждержавних стандартів, яким надано чинності в Україні; перелік міждержавних стандартів, що втратили чинність на території України. Додаток до цього щомісячника містить: перелік затверджених міждержавних стандартів; позначення міждержавних стандартів, що замінено; зміни, внесені в міждержавні стандарти.

У 1992 р. Український центр стандартизації і метрології (УкрЦСМ) був перейменований в **Український державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації (УкрЦСМС)**, який централізовано інформує організації та підприємства про чинні стандарти, технічні умови,

іншу нормативну документацію. Центр здійснює реєстрацію стандартів та іншої нормативної документації зі стандартизації державного і галузевого значення, щоквартально видає бібліографічний покажчик **“Технічні умови України”**, де наводяться відомості про нормативні документи зазначеного виду (ТУ), затверджені, змінені, замінені або відмінені за відповідний період.

1 жовтня 2002 року було створено центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом — **Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Держспоживстандарт)**. Зазначалося, що в структурі Держспоживстандарту діють: Центр стандартизації, метрології та сертифікації (ДЦСМС) і Навчально-науковий центр зі стандартизації, метрології та якості продукції (УкрНДНЦ).

Державне підприємство **«Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»)** утворено постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2003 року. УкрНДНЦ у **«Каталозі нормативних документів»** публікує відомості про затверджені національні стандарти України, чинні республіканські стандарти, настановчі документи і рекомендації Держспоживстандарту України, державні й галузеві класифікатори, галузеві стандарти й стандарти організацій України.

Вагомим кроком щодо обліку та забезпечення можливості пошуку інформації про стандарти є представлення ДП «УкрНДНЦ» на своєму сайті у розділі «Каталог нормативних документів» однойменного електронного каталогу — зручної та перспективної альтернативи друкованим виданням. Значною перевагою електронного «Каталогу...» є акумуляція в ньому інформації всіх друкованих офіційних видань Держспоживінспекції України — щорічників «Каталог нормативних документів», «Міждержавні стандарти», «Технічні комітети стандартизації України» та частково щомісячного інформаційного покажчика «Стандарти».

Український науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації — УкрЦСМ централізовано інформує організації та підприємства про чинні стандарти, технічні умови, іншу нормативну документацію. Центр здійснює реєстрацію стандартів та іншої нормативної документації зі стандартизації державного і галузевого значення.

12 вересня 2003 р. УкрЦСМ був перетворений у Державне підприємство **"Всеукраїнський державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації і захисту прав споживачів"** (ДП "Укрметртестстандарт").

«Каталог нормативних документів України on-line» на сайті Укрметртестстандарту www.csm.kiev.ua містить найактуальнішу інформацію про нормативні документи, чинні в Україні. На сайті подано дві версії каталогу: «інформаційна» та «професійна». Доступ до першої вільний, до другої — на платній основі. Інформаційна версія має розділи: 1. Державні стандарти України (ДСТУ). 2. Міждержавні стандарти (ГОСТ). 3. Республіканські стандарти УРСР (РСТ). 4. Державні класифікатори (ДК).

«Каталог ТУ України on-line» на сайті www.csm.kiev.ua інформує про технічні умови, за якими виробляється продукція в Україні. Каталог відображає базу даних «Технічні умови України», яку веде ДП «Укрметртестстандарт». Містить інформацію про близько 46 тисяч ТУ, які перевірені державними підприємствами, що підпорядковані Мінекономрозвитку України, на відповідність законодавству, технічним регламентам, вимогам національних стандартів та кодексів усталеної практики. «Каталог ТУ України on-line» публікується у трьох версіях: "Вільний доступ" — безкоштовно, "Професіонал" — призначена для виробників та споживачів, "Експерт" — призначена для спеціалістів в сфері стандартизації, оцінки відповідності, перевіряючих органів тощо.

У зв'язку з реформуванням системи стандартизації та технічного регулювання в Україні відбуваються суттєві зміни нормативної бази: протягом 2016—2018 років поетапно скасовуються міждержавні стандарти (ГОСТ), вносяться зміни в

чинні нормативні документи, набувають чинності нові національні стандарти, в тому числі гармонізовані з міжнародними та європейськими (ДСТУ, ДСТУ EN, ДСТУ ISO тощо).

Інформаційне забезпечення зі стандартизації надається на основі інформації щомісячних **«Інформаційних показників стандартів» (ІПС)** і включає відомості про: прийняті нормативні документи (НД); НД, видані типографським шляхом; скасовані НД; замінені НД; зміни та поправки до НД. Інформація щодо НД публікується на сайті www.csm.kiev.ua (меню "Послуги" — розділ "Інформаційне забезпечення") щомісячно, після офіційної публікації ІПС, про що користувачі одержують повідомлення на свою електронну адресу. Доступ до інформації користувачі отримують після авторизації на сайті. Логін та пароль для авторизації надсилаються на e-mail користувача та дійсні протягом 1 року після оплати послуги.

Крім того, галузеві показники нормативних документів (ДСТУ, ТУ та ін.) видаються Державним комітетом містобудування (видавництво "Укрархбудінформ"), Державним комітетом по житло-комунальному господарству і Міністерством охорони здоров'я України.

Облік патентних документів в Україні здійснює Державне підприємство "Український інститут інтелектуальної власності" (Укрпатент). "Український інститут інтелектуальної власності" створений на базі Державного патентного відомства України та державного підприємства "Інститут промислової власності" 7 червня 2000 р.

Інститут промислової власності до 1999 р. називався Науково-дослідним центром патентної експертизи — НДЦПЕ, що був підпорядкований Державному патентному відомству України (Держпатенту України), правонаступником якого з серпня 1999 р. є Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності (Держкомнауки України).

Головне завдання Інституту інтелектуальної власності — державна реєстрація, публікація та видача охоронних документів на об'єкти промислової власності: патентів на

винаходи, патентів на корисні моделі, патентів на промислові зразки, свідоцтв на знаки для товарів і послуг.

Держпатент України з 1993 р. щомісяця видає офіційний бюлетень **“Промислова власність”** у 2-х частинах, де публікуються відомості про видачу патентів України на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, свідоцтв України на знаки для товарів і послуг, а також про заявки на винаходи, які прийняті до розгляду. Вміщення відомостей в даному бюлетені вважається опублікуванням відповідних патентних документів.

З 2005 року Укрпатент здійснює випуск патентно-інформаційних продуктів на оптичних носіях інформації, а саме:

Офіційний бюлетень "Промислова власність", що за змістом повністю відповідає його виданню на папері та включає:

- офіційні повідомлення;
- відомості про заявки на об’єкти промислової власності, які прийняті до розгляду;
- відомості про видачу охоронних документів на об’єкти промислової власності;
- відповідні покажчики та сповіщення.

Електронне видання офіційного бюлетеня "Промислова власність" видається 2 рази на місяць і вміщує інформацію, опубліковану в поточному номері друкованого видання офіційного бюлетеня. Починаючи з №1 за 2015 р. інформація надається в форматі PDF і оснащена навігацією для швидкого доступу до необхідних відомостей.

Національний CD-ROM "Винаходи в Україні" видається 2 рази на місяць, вміщує повні відомості про зареєстровані патенти на винаходи у вигляді структурованої інформації:

- бібліографічні дані;
- реферати;
- формули та описи до патентів.

Бібліографічні дані та реферати представлені на CD-ROM трьома мовами: українською, російською та англійською. Формули та описи до патентів представлені українською мовою.

Національний CD-ROM "Зареєстровані в Україні знаки для товарів і послуг" видається 2 рази на місяць, вміщує відомості про зареєстровані знаки для товарів і послуг:

- бібліографічні дані;
- зображення знаків;
- перелік товарів і послуг, згрупованих за класами Міжнародної класифікації знаків для товарів і послуг.

Акумулятивний оптичний диск DVD "Знаки для товарів і послуг, зареєстровані в Україні" вміщує відомості про всі зареєстровані в Україні знаки для товарів і послуг за період з січня 1993 року по дату останньої публікації в офіційному бюлетені «Промислова власність».

Містить такі відомості про зареєстровані знаки для товарів і послуг:

- бібліографічні дані;
- зображення знаків;
- перелік товарів і послуг, згрупованих за класами Міжнародної класифікації знаків для товарів і послуг.

Акумулятивний оптичний диск DVD "Промислові зразки, зареєстровані в Україні" вміщує відомості про всі зареєстровані в Україні промислові зразки за період з січня 1993 року по дату останньої публікації в офіційному бюлетені "Промислова власність", містить такі відомості про зареєстровані промислові зразки:

- бібліографічні дані;
- зображення промислових зразків.

Кожен патентно-інформаційний продукт має потужну інтегровану пошукову систему, яка дає можливість користувачеві здійснювати такі види пошуку:

- предметний (тематичний);
- іменний;
- CD-ROM "Винаходи в Україні" забезпечує також нумераційний та пошук за ключовими словами в текстах бібліографічних записів, формули, реферату та опису до патенту;
- CD-ROM "Зареєстровані в Україні знаки для товарів і послуг" та акумулятивний оптичний диск DVD "Знаки для

- товарів і послуг, зареєстровані в Україні" — також за класами МКТП та за категоріями Міжнародної класифікації зображальних елементів знаків;
- Акумулятивний оптичний диск DVD "Промислові зразки, зареєстровані в Україні" — також за класами Міжнародної класифікації промислових зразків.

Центром обліку **депонованих рукописів** в Україні є **Державна науково-технічна бібліотека України (ДНТБ)**, яка з 1996 р. приймає на депонування рукописи наукових робіт: монографій, окремих статей, збірників статей, матеріалів конференцій, з'їздів, нарад та симпозіумів тощо, з усіх галузей науки і техніки, крім нафтової, газової, нафтопереробної та нафтохімічної промисловості (останні депонує галузевий центр-депозитарій НДІТЕХІМ, м. Черкаси).

Відділ депонування наукових робіт та фонду неопублікованих документів ДНТБ здійснює організацію та збереження фонду неопублікованих документів; оперативне довідково-інформаційне та бібліотечно-бібліографічне обслуговування фізичних та юридичних осіб з метою забезпечення широкого використання фонду відділу; ведення бази даних "Депоновані наукові роботи", що включає бібліографічні описи і реферати статей, оглядів, монографій, довідників, збірників наукових робіт, матеріалів конференцій, з'їздів та симпозіумів з 1972 р. по теперішній час.

Для інформування про депоновані праці ДНТБ видає реферативний журнал (РЖ) **«Депоновані наукові роботи»** (вип. 1 — за 1996 р. — вийшов у 1997 р.). РЖ «Депоновані наукові роботи» виходить двічі на рік, має електронну версію. Характеристика депонованих робіт складається з бібліографічного опису і реферату. Депоновані збірники характеризуються як у цілому, так і кожна стаття окремо. Групування бібліографічних записів у РЖ здійснюється за УДК. Для пошуку за іншими ознаками даються допоміжні покажчики: авторський і назв збірників.

Облік науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) і дисертацій в Україні покладено на Український інститут науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ). 25 листопада 2015 р. шляхом злиття Державного інституту науково-технічної та інноваційної експертизи та Українського інституту науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ) був створений **Український інститут науково-технічної експертизи та інформації**.

Обов'язковій державній реєстрації та обліку підлягають відкриті (несекретні) НДР та ДКР, що виконуються в наукових установах, вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації, на підприємствах та в організаціях України, фінансування яких повністю або частково здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

УкрІНТЕІ одержує реєстраційні та інформаційні картки НДДКР і облікові картки дисертацій, звіти по НДР та пояснювальні записки до ДКР, мікрокопії звітів про НДР, дисертації та автореферати дисертацій. З 1996 р. 6 разів на рік видається **“Бюлетень реєстрації НДР і ДКР”**. Останній являє собою не облік документів з відповідних НДР і ДКР, а облік самих тем НДР і ДКР. В бюлетені вказуються бібліографічний номер, який включає номер рубрики, номер і рік випуску видання, порядковий номер документа в збірці, номер державної реєстрації, найменування теми, організації-виконавця роботи, плановий термін закінчення роботи (наводяться дві останні цифри року і місяць закінчення роботи). У кожній рубриці теми НДР і ДКР систематизовані по підрубриках, а всередині підрубрик — розташовуються в порядку зростання номерів державної реєстрації. Матеріали публікуються у вигляді, представленому організацією-виконавцем НДДКР з мінімальною правкою.

Бюлетень призначений для фахівців наукових, проектних, конструкторських, технологічних організацій, вищих навчальних закладів. Він дозволяє визначати роботи аналогічного напрямку і встановлювати контакти з організаціями, які виконують роботи, близькі за тематикою. Посилаючись на номер державної реєстрації, користувач

бюлетеня може отримати додаткові відомості в обсязі, вказаному в реєстраційній карті. Облік НДР і ДКР є підставою для подальшої розробки бази даних “Наукові організації України”.

На підставі обліку дисертацій, НДР та ДКР формується автоматизована реферативна база даних НДДКР і дисертацій. З 2003 р. щомісяця УкрІНТЕІ видавав також **«Збірник рефератів дисертацій, НДР та ДКР»** — періодичне видання, в якому подано інформацію щодо виконаних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, докторських та кандидатських дисертацій, які надходять до УкрІНТЕІ від наукових установ-виконавців робіт. Це видання дозволяє вести облік робіт аналогічного напрямку та встановлювати контакти з організаціями, які виконують близькі за тематикою роботи.

Опис кожного документа складається з таких даних: інвентарний номер документа, який має такий вигляд 0200U000257: перші дві цифри позначають тип документа (02 — інформаційна картка зі звітом, 03 — інформаційна картка без звіту, 04 — облікова картка кандидатської дисертації, 05 — облікова картка докторської дисертації); наступні дві цифри — рік надходження роботи до фондів УкрІНТЕІ; останні — порядковий номер документа; далі подається назва теми, вид звітного документа, назва організації — виконавця робіт, прізвище керівника робіт, реєстраційний номер теми, індекс УДК, кількісна характеристика.

Реферат публікується в авторській редакції. У кінці реферату вказано умови розповсюдження. Дані відносно договірної ціни надає організація-виконавець.

За інвентарним номером, наведеним у бібліографічному описі, в УкрІНТЕІ можна замовити копію потрібного документа, для одержання якої необхідно надіслати лист-замовлення, наведений в кінці збірника.

* * *

Розвитку поточної державної бібліографії в Україні приділяється значна увага, зокрема з набуттям Україною незалежності, коли державна бібліографія почала розглядатися як складова національної бібліографії України. Книжкова палата України стала справжнім центром поточної державної бібліографії, забезпечуючи виконання законів України «Про видавничу справу» (1997 р.) та «Про обов'язковий примірник документів» (1999 р.). В Україні створений і підтримується в робочому стані Державний архів друку. Регулярно видаються поточні державні бібліографічні посібники, що забезпечують облік неперіодичних текстових видань, у тому числі книг та брошур і авторефератів дисертацій, і нетекстових видань — образотворчих, нотних, картографічних. Забезпечується інформування про статті і рецензії з періодичних видань — журналів, газет.

Розвивається автоматизація виробничих процесів, впроваджуються нові технічні і програмні засоби обробки інформації. Випуск друкованих паперових видань поточної державної бібліографії доповнений поданням змісту цих видань на сайті Книжкової палати України.

Активізується наукова діяльність та міжнародне співробітництво Книжкової палати України.

Разом з тим у системі поточних державних бібліографічних посібників поки що недостатньо представлений облік серіальних (періодичних та продовжуваних) видань; відсутні видання кумулятивного характеру (щорічники, п'ятирічники).

Систему поточних державних бібліографічних посібників Книжкової палати України доповнюють бібліографічні покажчики, що готуються і видаються іншими центрами Національної системи науково-технічної інформації, про особливі види документів, не призначені для широкого розповсюдження.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть, з назв яких видів бібліографії складається назва “поточна державна бібліографія”. До якого виду бібліографії за функціями бібліографічної інформації, що переважають (загальної чи спеціальної), належить остання?
2. Поясніть зв’язок і відмінності понять “поточна державна бібліографія” і “національна бібліографія”.
3. Охарактеризуйте завдання поточної державної бібліографії.
4. Які існують вимоги до організації поточної державної бібліографії?
5. У чому полягає головне завдання державного бібліографічного агентства як головного осередку поточної національної бібліографії?
6. Назвіть основні напрями діяльності Книжкової палати України.
7. Як визначають систему поточних державних бібліографічних посібників? Які ланки цієї системи є необхідними?
8. Охарактеризуйте джерела поточного бібліографічного обліку текстових неперіодичних видань (книг та брошур).
9. Охарактеризуйте джерела поточної інформації про серіальні видання.
10. Охарактеризуйте джерела поточного обліку нетекстових видань і творів друку.
11. Охарактеризуйте поточні державні бібліографічні показники текстових творів, надрукованих у періодичних виданнях (статей, рецензій).
12. Які методичні особливості характерні для поточних державних бібліографічних показників Книжкової палати України?
13. Назвіть джерела поточного інформування про стандарти, патенти і депоновані документи. Які установи є центрами бібліографічного обліку відповідних видів документів?
14. Які види документів ще не охоплені поточним державним бібліографічним обліком в Україні?

Бібліографічний список

Джерела

1. Про обов'язковий примірник документів : закон України від 9 квіт. 1999 р., із змінами та доповн. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/595-14> (дата звернення: 12.08.2016). — Назва з екрана.
2. Про видавничу справу : закон України від 05.06.1997 р. : редакція від 25.02.2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/318/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.08.2016). — Назва з екрана.
3. Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова" [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://www.ukrbook.net/> (дата звернення: 12.08.2016). — Назва з екрана.
4. Державна науково-технічна бібліотека України (ДНТБ) [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://gntb.gov.ua/ua/> (дата звернення: 12.08.2016). — Назва з екрана.
5. Державне підприємство "Український інститут інтелектуальної власності" (Укрпатент) [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://www.uipv.org/> (дата звернення: 12.08.2016). — Назва з екрана.
6. Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://www.ukrndnc.org.ua/> (дата звернення: 12.08.2016). — Назва з екрана.
7. Український інститут науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ) [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://www.uintei.kiev.ua/main.php> (дата звернення: 12.08.2016). — Назва з екрана.

8. Державне підприємство Укрметргестстандарт [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. — Режим доступу: <http://www.ukrcsm.kiev.ua/> (дата звернення: 12.08.2016). — Назва з екрана.

Рекомендована література

9. Сенченко М. Книжкова палата України: історія і сьогодення / М. Сенченко. — 2-ге вид., випр. і допов. — Київ, 2004. — 164 с.
10. Сенченко М. Книжковій палаті України — 95 років, що далі? / Микола Сенченко // Вісн. Кн. палати. — 2014. — № 1. — С. 3—7. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2014_1_2.
11. Поляков В. Законодавча база системи обов'язкового примірника документів України: історія та сучасність / Віталій Поляков, Тетяна Устіннікова // Вісн. Кн. палати. — 2011. — № 1. — С. 6—9; № 2. — С. 6—9.
12. Гуцол Г. Удосконалення системи карткових каталогів Книжкової палати України для ефективного обслуговування користувачів / Галина Гуцол, Ніна Трухан // Вісн. Кн. палати. — 2012. — № 1. — С. 13—18. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2012_1_4.pdf.
13. Кириченко Л. Добір матеріалу до державних бібліографічних покажчиків України «Літописів» / Л. Кириченко // Вісн. Кн. палати. — 2003. — № 8. — С. 11—12.
14. Устіннікова О. Методичне забезпечення підготовки державних бібліографічних покажчиків: досвід Книжкової палати України / Ольга Устіннікова // Вісн. Кн. палати. — 2007. — № 10. — С. 17—19.
15. Устіннікова О. Біля витоків державної бібліографії (до 85-річчя «Літопису українського друку») / Ольга Устіннікова, Ніна Палащина // Вісн. Кн. палати. — 2009. — № 12. — С. 26—29. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2009_12_9.pdf.

16. Очеретяна Л. «Літопис книг» у структурі інформаційного забезпечення суспільства /Лідія Очеретяна // Вісн. Кн. палати. — 2011. — № 4. — С. 19—22. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2011_4_6.
17. Кочупалова В. Книги України в дзеркалі бібліографії (за матеріалами державного бібліографічного покажчика "Літопис книг" за 2010—2011 рр.) / Віта Кочупалова, Олена Ключніченко // Вісн. Кн. палати. — 2012. — № 10. — С. 7—12; 2012. — № 11. — С. 10—16. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2012_10_3.pdf; http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2012_11_4.pdf.
18. Кочупалова В. «Літопис нот» як засіб інформаційного забезпечення розвитку музичного мистецтва / Віта Кочупалова, Лідія Очеретяна // Вісн. Кн. палати. — 2010. — № 11. — С. 16—19. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2010_11_5.pdf.
19. Устіннікова О. Образотворчі видання України (за матеріалами державного бібліографічного покажчика «Літопис образотворчих видань» 2007—2011 рр.) / Ольга Устіннікова, Ніна Палащина // Вісн. Кн. палати. — 2013. — № 4. — С. 25—31. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2013_4_9.pdf.
20. Кочупалова В. Картографічні видання України: державні бібліографічні ресурси / Віта Кочупалова, Інна Пугач // Вісн. Кн. палати. — 2011. — № 12. — С. 22—25. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2011_12_7.pdf.
21. Бубнова Т. Державний бібліографічний покажчик «Літопис журнальних статей» у системі соціальних комунікацій / Тетяна Бубнова, Неля Кузьміна, Інна Пугач // Вісн. Кн. палати. — 2010. — № 5. — С. 19—23. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2010_5_5.pdf.
22. Устіннікова О. Інформаційний ресурс української журнальної періодики (за матеріалами державного бібліографічного покажчика "Літопис журнальних статей" 2014 р.) / Ольга Устіннікова // Вісн. Кн. палати. — 2015. — № 10. — С. 3—8. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2015_10_2.

23. Кучеренко Л. «Літопис газетних статей»: нотатки з історії та сучасні реалії / Леся Кучеренко, Ольга Муклімбаєва // Вісн. Кн. палати. — 2009. — № 11. — С. 15—17. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2009_11_8.pdf.
24. Кучеренко Л. Відображення газетних публікацій у державному бібліографічному покажчику «Літопис газетних статей» за 2011 рік / Леся Кучеренко // Вісн. Кн. палати. — 2013. — № 7. — С. 21—29; 2013. — № 8. — С. 12—16. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2013_7_7.pdf; http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2013_8_5.pdf.
25. Набхан Ю. Універсальна десяткова класифікація в системі соціальних комунікацій: підсумки роботи Книжкової палати України за 2010 рік / Юлія Набхан // Вісн. Кн. палати. — 2011. — № 3. — С. 18—22. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2011_3_7.pdf.
26. Погореловська І. Місце ISBN у сучасному інформаційному просторі / Ірина Погоріловська // Вісн. Кн. палати. — 2014. — № 11. — С. 9—14.
27. Погореловська І. Щорічні Збори з питань ISBN, ISMN та ISSN у Туреччині / Ірина Погоріловська // Вісн. Кн. палати. — 2015. — № 1. — С. 7—10. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2015_1_3.
28. Погореловська І. Проблеми інтеграції вітчизняних серіальних видань у міжнародне соціокомунікативне середовище: ідентифікаційний аспект / Ірина Погореловська // Вісн. Кн. палати. — 2015. — № 7. — С. 9—14. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2015_7_3.
29. Пасічник Л. Облік стандартів: пошукові можливості друкованих та електронних джерел / Людмила Пасічник // Вісн. Кн. палати. — 2012. — № 7. — С. 22—25. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2012_7_7.pdf.
30. Национальная библиография в электронную эру: руководство и новые направления развития / Рабочая группа ИФЛА по созданию руководств, регламентирующих работу систем нац. библиогр. ; ред.

Майя Жумер. — Мюнхен : К. Г. Заур, 2009. — 132 с. —
(Серия публикаций ИФЛА по библиогр. учету; том 39).

- 31.** Пацек Я. Национальная библиография и Интернет / Ярослав Пацек Магдалена Крыницка // Библиография. — 2013. — № 4. — С. 117—127.

Навчальне видання

ПОТОЧНА ДЕРЖАВНА БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Лекція для студентів спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»

Автор-укладач —

Швецова-Водка Галина Миколаївна — доктор іст. наук,
професор кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи
Рівненського державного гуманітарного університету

Відповідальний за випуск —

Сілкова Г.В., доцент, зав. кафедри документальних комунікацій
і бібліотечної справи РДГУ

Комп'ютерний макет і верстка

Парфенюк В.І.

Підписано до друку 24.05.2016 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний
Гарнітура Times New Roman Cyr
Умовн. друк. арк. 2,7
Тираж 100 прим. Зам №

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12